

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**EV SAHİBİ HALKIN SURİYELİ GÖÇMENLERE YÖNELİK TUTUMU:
İSTANBUL; SULTANBEYLİ - KADIKÖY İLÇELERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Seher ÇALIŞKAN

**Psikoloji Anabilim Dalı
Psikoloji Bilim Dalı**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Cebrail KISA

Ağustos, 2019

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**EV SAHİBİ HALKIN SURİYELİ GÖÇMENLERE YÖNELİK TUTUMU:
İSTANBUL; SULTANBEYLİ - KADIKÖY İLÇELERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Seher ÇALIŞKAN
(Y1712.273001)**

**Psikoloji Anabilim Dalı
Psikoloji Bilim Dalı**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Cebrail KISA

Ağustos, 2019

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Enstitümüz Psikoloji Anabilim Dalı Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı Y1712.273001 numaralı öğrencisi Seher ÇALIŞKAN'ın “**Yerli Halkın Suriyeli Göçmenlere Yönelik Tutumu: İstanbul, Sultanbeyli ve Kadıköy İlçeleri**” adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 27.06.2019 tarih ve 2019/15 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Tezli Yüksek Lisans tezi 06.08.2019 tarihinde kabul edilmiştir.

<u>Unvan</u>	<u>Adı Soyadı</u>	<u>Üniversite</u>	<u>İmza</u>
ASIL ÜYELER			
Danışman	Prof. Dr.	Cebrail KISA	İstanbul Aydın Üniversitesi
1. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Engin EKER	İstanbul Aydın Üniversitesi
2. Üye	Doç. Dr.	Zeliha Nurdan BAYSAL	Marmara Üniversitesi
YEDEK ÜYELER			
1. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Elif Özge ERBAY	İstanbul Aydın Üniversitesi
2. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Derya DENİZ	İstanbul Kültür Üniversitesi

ONAY

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Ev Sahibi Halkın Suriyeli Göçmenlere Yönelik Tutumu: İstanbul; Sultanbeyli - Kadıköy İlçeleri ” adlı tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazdığımı ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Seher ÇALIŞKAN

ÖNSÖZ

Her yaşantı bir roman, her insan bir roman kahramanı olsaydı eğer, tüm romanların sonu ölümle nihayet bulurdu. Zira insanoğlunun, değişme, dönüşme, öğrenme süreci ölene kadar devam eder. Benim de bitmeyen öğrenme sürecimde, öncelikle neyi öğreneceğimi öğrenmeye, neye değer vereceğimi bilmeye, neticesinde dünyayı güzelleştirebilir miyim sorusu, ama dünyanın benden bihaber oluşu, öte taraftan dünyanın ben oluşum, cevabımı aradıklarım... Dünya, kendimizin görebildiği kadardır. Bu görüş açımızı, sadece tüm insanların değil, doğanın gözleriyle bakarak oluşturabiliyorsak, dünyayı güzelleştirmeye başlamışızdır demektir. Bu da öğrenerek olur. Yüksek Lisans yolculuğumda amaç budur.

Kararsızlık, fikri sabitlik tezadı, esnekliğin, değişime açıklığın, düşündüğünün göstergesidir. Ancak sonucunda bir karar aldığında, doğru ve cesur isen amacına ulaşmada önüne çıkan engelleri aşmada, etrafında yardımcı olan bir insan çemberi oluşur. Benim de her daim minnettar olacağım insan çemberim elbette ki mevcut. İlk başta anneliğimi tolere eden oğlum T. Sancar Çalışkan, maddi manevi desteğini esirgemeyen yeğenim Uğur Yıldız, sevgili arkadaşım Tarihçi Dr. Umut Var ve saygıdeğer hocalarım ile uzayıp giden...

Göç çalışmasını seçmemdeki amaç da, dünyayı güzelleştirmek bağlamında, göçlerin, tarihsel süreçte ele alındığında, insanlığın kanayan yarası gibi olmasıdır. Güncel olan, Suriyeli sığınmacılar ile sosyal hayatta karşılaşma sıklığım, yerli halktan, medyadan duyduğum sığınmacılara yönelik anlatılar; onların gözünden görebilmek, yerli halk ile empati kurmaya çalışmak, insanların yaşam hakkında ihmal, ihlal var mı kimde, nerede nasıl düşünceleri vesile olmuştur.

Ağustos, 2019

Seher ÇALIŞKAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR.....	vii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	viii
ÖZET	ix
ABSTRACT.....	x
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Problemi	6
1.1.1 Alt problemler.....	7
1.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	7
1.3 Varsayımlar	8
1.4 Sınırlılıklar	8
1.5 Tanımlar.....	9
2. KURAMSAL ve TEORİK ÇERÇEVE.....	10
2.1 Grup Yanlılığına Dair Kuramlar	10
2.1.1 Gerçek çatışma kuramı	10
2.1.2 Engellenme saldırganlık kuramı	11
2.1.3 Sosyal kimlik kuramı.....	12
2.1.4 Sosyal temas kuramı	13
2.2 Grup Yanlılığına Etki Eden Tutumlar	13
2.2.1 Kalıp yargı	14
2.2.2 Ön yargı	15
2.2.3 Ayrımcılık.....	16
2.2.4 Tehdit algısı	16
2.3 Literatür Tarama	18
2.3.1 Göçmenler ve yerli halk üzerine ülke içinde yapılmış bazı çalışmalar.....	18
2.3.2 Göçmenler ve yerli halk üzerine ülke dışında yapılmış bazı çalışmalar	22
3. YÖNTEM	25
3.1 Araştırmanın Modeli.....	25
3.2 Güvenirlik Analizi.....	25
3.3 Verilerin Analizi	26
3.4 Örneklem	26
3.5 Verilerin Toplanması	26
3.6 Ölçüm Araçları	27
3.6.1 Demografik bilgiler.....	27
3.6.2 Dış gruba yönelik duygular ölçeği.....	27
3.6.3 Sosyal mesafe ölçeği	27
3.6.4 Tehdit algısı ölçeği	27

4. BULGULAR	29
4.1 Katılımcı Verilerinin Dağılım Özellikleri	29
4.2 Gruplar Arası Ortalama Farkları	37
4.2.1 Yaş gruplarına göre ortalama farkları	38
4.2.2 Cinsiyet gruplarına göre ortalama farkları	39
4.2.3 Eğitim gruplarına göre ortalama farkları	40
4.2.4 Meslek gruplarına göre ortalama farkları	41
4.2.5 Ekonomik gelir gruplarına göre ortalama farkları	43
4.2.6 İlçe gruplarına göre ortalama farkları	45
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	46
5.1 Yerli Halkın Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tehdit Algısı Demografik Özelliklere Göre Farklılaşmakta mıdır?.....	46
5.2 Yerli Halkın Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tehdit Algısı Sosyal Temas Durumuna Göre Farklılaşmakta mıdır?.....	50
5.3 Yerli Halkın Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tehdit Algısı Duygu Durumlarına Göre Farklılaşmakta mıdır?.....	52
5.4 Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tehdit Algısında Sultanbeyli ve Kadıköy İlçeleri Arasında Anlamlı Düzeyde Fark Var mıdır?	53
KAYNAKLAR.....	58
EKLER	63
ÖZGEÇMİŞ	73

KISALTMALAR

Akt	: Aktaran
bkz	: Bakınız
çev.	: Çeviren
der.	: Derleyen
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1:	Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenirlik Değerleri	25
Çizelge 4.1:	Demografik Veriler Frekans Analizi	29
Çizelge 4.2:	Dış Gruba Yönelik Duygular Ölçeğine Göre Frekans Analizi.....	30
Çizelge 4.3:	Sosyal Mesafe Ölçeğine Göre Frekans Analizi.....	32
Çizelge 4.4:	Tehdit Algısı Ölçeği Maddelerine Göre Frekans Analizi.....	34
Çizelge 4.5:	Yaş Özelliklerine Göre Grup Farklılıkları.....	38
Çizelge 4.6:	Cinsiyet özelliklerine Göre Grup Farklılıkları	39
Çizelge 4.7:	Eğitim Özelliklerine Göre Grup Farklılıkları	40
Çizelge 4.8:	Meslek Özelliklerine Göre Grup Farklılıkları	42
Çizelge 4.9:	Ekonomik Gelir Özelliklerine Göre Grup Farklılıkları	43
Çizelge 4.10:	İlçelere Göre Grup Farklılıkları.....	45

EV SAHİBİ HALKIN SURIYELİ GÖÇMENLERE YÖNELİK TUTUMU: İSTANBUL; SULTANBEYLİ - KADIKÖY İLÇELERİ

ÖZET

Bu çalışmada, Suriyeli sığınmacılara yönelik yerli halkın ön yargı, kalıp yargı ve bu olguların çıktısı, sonucu olarak ifade edilebilecek olan ayrımcılık; psikolojik iyi oluşa da tahakkümü olan tehdit algısı bağlamında ele alınarak günümüz ve gelecekte oluşabilecek olan, çatışma, huzursuzluk, uyumsuzluk gibi sosyo-psikolojik sorunlara dikkat çekmek istenmektedir. Konunun güncelliği ve mahiyeti bakımından özellikle Suriyeli sığınmacıların yoğun olduğu sınır illerimizde birçok çalışma yapılmıştır. Ancak metropol bir şehir olan İstanbul'da da Suriyeli sığınmacıların, il nüfusunun yüzde dört gibi bir kısmını oluşturması bu çalışmayı; Suriyeli sığınmacılarla birlikte yaşamaya uyum gösterebilmek adına, gerekli kılmıştır. Mevcut araştırmanın, konu ile ilgili meta analiz çalışmalarına, ana kütlenin İstanbul veya Türkiye olarak alındığı araştırmalara, disiplinler arası çalışmalara katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Tehdit algısının; demografik yapıya göre farklılaştığı öngörüsünden hareketle, İstanbul'un Anadolu yakası'nda bulunan Sultanbeyli ve Kadıköy İlçeleri evren olarak alınmıştır: Anket çalışması, bu ilçelerde ikamet eden 608 yerli sakinden oluşan örnekleme; demografik form, Demirdağ ve Hasta (2017)'nin Tehdit Algısı Ölçeği, Bogardus (1925)'tan Türkçe' ye uyarlanan Sosyal Temas Ölçeği ve Dış Gruba Yönelik Duygular Ölçeği (Stephan vd., 2003), kâğıt kalem usûlü ve elektronik posta yoluyla iletilerek doldurulmalarından oluşan veriler kullanılmıştır. Verilerin SPSS analizi sonucunda elde edilen bulgular, Yerli halkın Suriyeli sığınmacılara yönelik tehdit algısının, demografik özelliklere, sosyal temasa, duygu durumuna göre Kadıköy ve Sultanbeyli ilçelerinde anlamlı farklılık arz ettiğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: *Ön yargı, Kalıp yargı, Ayrımcılık, Tehdit Algısı, Suriyeli Sığınmacılar*

LOCAL PEOPLE’S APPROACHES AGAINST SYRIAN REFUGEES: ISTANBUL SULTANBEYLI AND KADIKÖY DISTRICTS

ABSTRACT

In this thesis, it is planned to draw attention to socio-psychological chaos such as unrest, conflict and mismatch matters in the present and the future by examining local people’s prejudices, stereotypes, discriminations as the results of these cases in the context of threat perception related to psychological well-being. With regard to the actuality and importance of the subject, many studies have been carried out in the cities close to borders. However, it is essential to study this subject for a metropolitan city like Istanbul as well in order to Syrian refugees make four percent of the city’s population. It is believed that this thesis contributes meta analysis studies, Istanbul or Turkey based studies and interdisciplinary studies regarding to the subject. Sultanbeyli and Kadıköy districts in the Asian side of Istanbul is determined as areas of study from the point of view that prediction of threat shows some differences according to demographic structure. Survey study, sampling of 608 native inhabitants of districts in question; demographic form, Demirağ and Hasta (2017)’s perception of threat scale, Social Contact Scale which was adapted into Turkish from Bogardus (1925) and Emotional Scale fro External Group (Stephan et al., 2003), have been applied with the methods of face-to-face interviews or filling forms sent through e-mail. The data obtained as a result of SPSS analysis shows that the threat percetion of local people against Syrian refugees differs according to demographic features, social contacts, mood states in Kadıköy and Sultanbeyli Districts of Istanbul.

Keywords: *Prejudice, Stereotype, Discrimination, Threat Perception, Syrian Refugees*

1. GİRİŞ

Prehistorik tarih mütalaa edildiğinde görülecektir ki, göçler, kadim insanlık tarihinin yaşam tarzı idi. O çağlardan günümüze; gönüllü göçlerin yanı sıra, dinî, siyasî, ekonomik, vb. sebeplerden dolayı yapılan zorunlu sosyal göçler ve mikro düzeyde değerlendirebileceğimiz, köyden kente, kentten diğer bir kente göçler olduğu gibi ülkeler arası, bireysel ve kitlesel göçler ile dünya sürekli bir demografik devinim halindedir. Ülke dışına göç edenler, dil, inanç, uyum, ekonomik gelir vb. birçok sorun ve yerli halkın onlara yönelik, ön yargı, ayrımcılık gibi sosyal kabul kabilinde tutumları ile de baş etmek durumunda kalmaktadırlar.

Anadolu, tarihsel süreçte birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olmasının yanı sıra, Doğu Roma İmparatorluğu ve Osmanlı Devleti gibi yüzyıllarca varlığını sürdürerek kıtalara hükmetmiş, iki büyük devleti de bünyesinde barındırmış her zaman “ göç” için bir cazibe merkezi olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduğundan günümüze, aynı etki, devletin Göç politikaları (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>) ve coğrafi konumu gereği batıya ulaşmada eşik olması hasebiyle devam etmektedir.

Literatürde II. Dünya Savaşı sonrası başlayan göç çalışmaları daha çok göç olgusu üzerinden; nedenleri, türleri vb. devam etmiş olup göç psikolojisi üzerine bütünlüklü bir çalışma yok denecek kadar azdır. Oysa göçler, özellikle itici faktörler neticesindeki zorunlu göçler, psikolojik bozukluklara davetiye çıkaran tramvatic olasılık taşır; insanların köklerinden koparılması, sosyal/ulusal kimliklerinin kaybolması ya da artık olumlanmaması, yeniden bir benlik-kimlik inşası oluşturma mücadelesi (Gezici Yalçın, 2017), içine doğdukları sosyal norm, alışkanlık, tanışıklığın yokluğu kısacası bilindik dünyalarının kaybı, kör, sağır, dilsiz etkisiyle yabancılaşma, kendilerini bir yere ait hissetmeme. kendi hayatlarının kontrolünü kaybetmişlik, özne olmama (Demirbaş ve Bekaroğlu, 2013), evren tasavvurlarını, geleneğe bağlı olan düşünce tarzını (Foucault, 2016) değiştirmek zorunda kalış, gittikleri yere uymayan sosyo kültürel

yaşantılarının belki bir anormal davranış olarak görülmesi, aile üyelerinin bazılarının geride bırakılması veya ölmesi, geleceğin belirsizliği, güvensizlik, nesnel kaygı ve nörotik kaygıyı karşılıklı besleyerek kaygı bozukluğu oluşturmaya, özellikle topluluk içinde, göze batıp, dışlanma korkusuyla agarofobiye sebep olabilir (Davison ve Neale, 2011). Ayrıca kendini fiziksel bir bozukluğa eviren psikolojik kökenli somatoform bozuklukları ile sık karşılaşılabilir. Kurulan bilindik düzenin tamamen yıkılması, sudan çıkmış balık misali, geleceğin belirsizliği, hissedilen umutsuzluk, üzüntü, depresif bozukluklara yanısıra intihar düşüncelerine kadar sürükleyebilir (Davison ve Neale, 2011). Göçmenlerin vatandaşı oldukları ülkeden ayrılış şekli, gittikleri yerde karşılaştıkları durumlar tramva sonrası stres bozukluğu geliştirebilir (Gezici Yalçın, 2017). Zaruri ihtiyaçlarını karşılamada yaşadıkları zorluklar ile çalma, fahişelik gibi norm dışı davranışlarda bulunabilir. Eğer gittikleri ülkede düzenli bir yerleştirmeye tabi tutulmazlar ve ülkenin yasa ve kurallarında gevşeklikler var ve yerli halk arasında suç oranları yüksek ise sığınmacılarda model olarak, kural ve yasaları ihlal etmekten sakınmayacaklardır. Tüm bunlar hedef ülkenin otorite ve halkının göçmenlere tutum ve davranışıyla artabilir de azalabilir de. Suriyeli sığınmacılar bağlamında ele alındığında, Türkiye'yi Batının yol üstü gördükleri, Avrupa'nın sığınmacıları ülkede tutma, Batı sınırından geçmelerine izin vermeme şartıyla yaptıkları bağış neticesinde, bu yasağı delmek için kaçak yollardan hareketle denizde boğulmayı göze alacak kadar Türkiye'den çıkmak istemeleri, Türkiye'yi kapana sıkışmışlık, kocaman bir açık hapisane şeklinde tasavvur ettikleri düşünülmektedir. Türkiye otoritesinin Foucault'nun (2016) devlet aklı deyimine getirdiği yorumların hangisini karşıladığına göre, yerli halk ve Suriyeli sığınmacılar karşı karşıya kalmış olabilir veya uyumsuz problemleri bertaraf etmiş olabilir.

Suriye'de, Arap Baharı'nın eklentisi olarak değerlendirilen iç savaş neticesinde 2011 yılında Türkiye'ye Suriye göçü başlamasıyla Türkiye halkı sığınmacılara, imkanlarını seferber ederek misafirperverlik ve yardımseverliğini göstermekten imtina etmemişlerdir (Dilek, 2018; Kaypak ve Bimay, 2016). Yardımseverlik, misafir hoşgörüsü Türk toplum ve topluluklarının genel yapısıdır diyebiliriz. Zira Türkler tarih sahnesinde görülmeye başladıktan itibaren dil, inanç, ırk gibi ayırıcı özellikleri dikkate almaksızın birçok devlet kurmuşlardır (Ligeti, 1986)

ve halk olarak karşılıklı anane, töre aktarımıyla gelişen kültürleşme ile toplumsal kimliğin sürekliliği sağlanmıştır (Türkdoğan, 1996; Kafesoğlu, 2003; Ögel,1991). İbn Fadlan (2018) İdil Bulgarları'na seyahatinde, çeşitli Türk boyları içinde bulunarak, Türklerin misafirperverliği, yardımseverliği hakkında gözlemlerini dile getirmiştir. Bu örnekleri çoğaltmanın mümkün olduğunun yanısıra Türklerin tarihi süreçte çeşitli toplulukları bir arada uyum içinde tutabilmesi ve misafire hoşgörülü davranışın öncelikle yönetim anlayışından kaynaklandığını belirtmeliyiz; nedeni kut (Kağana hakimiyetin Tanrı tarafından verildiği) inancıdır (Ergin, 2003). Bu anlayış ile yönetenler, halkı koruyup gözeten, ihtiyaçlarından, asayişinden sorumlu olan, Gök Tanrı' nın görevini yeryüzünde ifa eden bir tür yardımcı konumundaydı. Kibire ve tamaha gark olmamak için kağanların muhtelif zamanlarda toy düzenleyerek tüm halkı ayırım gözetmeksizin masrafını kişisel gelirinden karşılamak suretiyle yedirip içirip, toylar eşliğinde evini, ocağını halka açıp şahsi mallarını yağmalatması (Gökyay, 2003) halkın rızasına, refahına, birlikteliğin uyumuna verdikleri değeri de göstermektedir. Kut anlayışı, 10. Yüzyıl Türklerin islamiyeti kabul edışıyle birlikte (Merçil,1991), Allah' ın yeryüzündeki halifesi/gölgesi anlamına evrilmiştir; yönetici sorumlu olduğu topluma karşı, Allah' ın kullarına yönelik, latif, rahim, rahman, cebbar gibi sıfatlarının yeryüzündeki temsilcisi olarak addedilmekteydi ve tebaasına aynı sıfatlarla muamele etmesi beklenirdi. Yusuf Has Hacıp (2015), yöneticilerin vasıflarını sayarken, tamahkar, zalim, ihmalkar, hukuk gözetmeyen, iktisadi kaynakları sağlamayan, halkın sorunlarına kulak tıkayıp, görmezden gelen iktidarın, sonsuza dek yönetimde kalmayacağını ve cezalandırılacağını ifade için “devlet dönektir” tabirini kullanmaktadır ve iyi bir yönetimin ve yöneticinin özelliklerini belirterek, bu özelliklere riayet eden yöneticinin uzun müddet yönetimde kalacağını ve ülkesinde yaşayan halkın mutlu, yöneticiden memnun olacağını vurgulamaktadır. Türklerin İslamiyeti kabul edışıyle; insan davranışlarında tefrit ve ifratın zararları, cimrilik ve hasetin kötülüğü, insanların birbirine izzet-i ikramın, şöhrat, kahramanlık demek olduğu halk edebiyatı, ozanlar ve mutasavvıflar tarafından sürekli işlenegelmiştir. Türkistan' dan Balkanlara kadar tarik oluşturan ilk mutasavvıflar, kurdukları tekke ve zaviyelerde (Osmanlı' nın son dönemlerinde bozulmaya uğramıştır.) ihtiyacı olan insanların ihtiyaçlarını karşılayıp, fazilet, tevazu gibi kavramlarla iyi insan olmaya dair dersler vermişlerdir (Köprülü,

2009). Bunu yaparken insanları hiçbir şekilde ayırmamışlardır ki tasavvufun özünde tüm insanların bu dünyada misafir olduğu ve bir olduğu (Chittick, 2008) anlayışı mevcuttur. Dilimizde var olan ve davetsiz bir yabancıнын evimize geldiğinde, hoş tutulması, ikramda kusur edilmemesini ifade eden “Tanrı misafiri” deyimini de buna örnektir. Tarihi süreçte kurulan Türk devletleri fethettikleri ülkelerin halkına yönelik, hak hukuk ayırımı gözetmeden, kültürlerini yaşamada ve yaşatmada sonsuz bir hoşgörü ile yaklaşmışlardır; en güzel örneği, Konstantinapolis’ in Osmanlılar tarafından fethedileceği endişesi yaşayan Bizans İmparatoru’nun 1452’ de çare olarak Katolik Kilisesi ile birleşerek duruma mukavemet isteğine karşı Grandük Notaras’ ın “ Şehirde kardinal külâhı görmektense Türk sarığı görmeyi yeğlerim.” Sözüyle karşı çıkışıdır (Afyoncu, 2015).

Türkler bahsolunduğu üzere misafirperverlik ve yardımseverlik özelliklerini aynı biçimde yerini yurdunu bir takım itici faktörler sebebiyle terk etmek zorunda kalan veya zorla terkettirilen insan topluluklarına da göç tarihi göz önüne alındığında hiçbir koşul öne sürmeden ve çıkar gözetmeden kucak açmada bir beis görmemiştir: 14. Yüzyılda Anadolu topraklarında nüvesi oluşan Osmanlı devleti zaman içinde dört bir yandan genişleyip, çeşitli ırk, dil, din, mezhep ayrılıklarına sahip toplulukları bünyesine katarak, Millet Sistemi’ ne dayanan bir toplum yapısı oluşturmuştur (Uçarol, 2010). Fethedilen toprakların yerli halkına kılık kıyafetleri, inançları, eğitimleri, ibadethaneleri gibi değerlerini arzu ettikleri ölçüde yaşamak, yaşatmak adına hiçbir baskı yapmayan Osmanlı İmparatorluğu, uyguladığı iskan politikasıyla Anadolu’ dan fethedilen yeni topraklara aileleri göç ettirerek toplulukların kültürleşmesini sağlayıp, etnik birliktelik amacı gütmüştür. Örneğin Balkanlarda bunu sağlayan Devlet-i Aliyye gerilemeye başladığı dönemde, 1789 Fransız İhtilali’ nin de etkileriyle uluslaşma bilinci ve gücü elde eden Balkan etnik topluluklarının bağımsızlık isyanları sonucu (Gündüz, 2013) özellikle 93 Harbi sonrası Bulgar çetelerinin şiddeti, kıyımı ile başlayan geriye Türk göçü, Bulgar Hükümeti’ nin de baskılarıyla 20. Yüzyılın ortalarına dek sürmüş, en son 1989 yılında Bulgaristan Hükümeti Todor Jivkov’ un zorla asimilasyon rejiminden kaçan Türk azınlık Türkiye’ ye, anavatana sığınmışlardır (Çolak, 2013). Sadece soydaşlarına, dindaşlarına değil hiçbir bağı olmadığı topluluklara da yardım

etmesine bir örnek; Sefarad Yahudileri' dir. İspanya' da kurulan Endülüs Emevi Devleti' nde en rahat, parlak dönemini yaşayan Yahudi cemaati, Endülüs Devleti' nin Emirliklere bölünüp, son Gırnata Emirliği'nin de Hıristiyanlar tarafından işgali sonucu, azınlık kalan Müslüman camia ile aynı asimilasyon politikalarına, engizisyon mahkemelerinde cezalandırılma, işkence sürecine maruz kalmışlardır (Özdemir, 2017). Buradan kovulan Yahudiler Osmanlı Devleti' ne sığınarak, iskan edilmeleri sağlanmış (İnalçık, 2011), daha sonra 1948 yılında kurulan İsrail Devleti' ne göç etmeye başlayan bu Yahudiler' in göç etmesine misafirdiler anlayışı ile hoşgörüle bakılmıştır (Efe, 2017). Görüldüğü üzere yalnızca pek az örneklerini sunabildiğimiz Türkler' in misafirperverlik ve yardımseverlik tutumları bağlamında siyasi hakimiyet dahiline ve haricine göç edenlerin memnuniyetsiz olmaları mümkün gözükmemektedir. Günümüz Türkiyesi vatandaşlarının da geçmişte olduğu gibi, dil, din, mezhep, ırk gibi çeşitlilikleri göz önüne alındığında pek de homojen bir yapıya sahip olmadığı ama etnisite birlikteliği sağlayarak, uyum içinde yaşadığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, Suriyeli sığınmacılara yönelik, sosyal kimlik olumlanmasının mümkünü beklentisi daha yoğun olmaktadır. Aksi durumda, ön yargı, kalıp yargı tutumlarına, tarihi süreçteki oluşumlar kapsamında zihinsel arka plan getirisi olarak da bakmak gerekmektedir.

Çalışmada tehdit algısının; demografik ve kültürel yapıya göre farklılaştığı varsayımından hareketle; İstanbul' un Anadolu yakası' nda bulunan Sultanbeyli ve Kadıköy İlçeleri evren olarak alınmıştır: Sultanbeyli; 1985 yılına kadar, 3. 741 nüfuslu Kartal İlçesi' ne bağlı bir köy konumunda iken, 2000 yılında ilçe olup, tarım ve orman arazilerinin imara açılmasıyla, hızlı, çarpık ve düzensiz bir yapılaşmayla kentleşerek, 350. 000 nüfusa ulaşmıştır (Aksu ve Yiğit, 2016). Sultanbeyli' nin hızlı, pek de kanunlara riayet edilmeden yapılaşması mesken sahibi ve konut kiralayarak ikameti ucuz kıldığından, şehirleşmedeki başına buyrukluk, oluşan toplumsal yapıda da kendini göstermiştir ki Pınarcıoğlu ve Işık (2015), plansız yapılaşmaya ve yasadışılığa gark olmuş Sultanbeyli' yi adeta farklı bir ülke gibi bir tanımlamaktadırlar. Aksu ve Yiğit (2016), Sultanbeyli' nin sosyo -kültürel yapısını, ezan sesi ile uyanılan bir yer kurma hayali şeklinde ifade ederken, refah anlayışını da, dünyada mekan, ahirette iman olarak tanımlamaktadır. Pınarcıoğlu ve Işık (2015) ise, çocuk işçilere atfen, İstanbul'

un pis işlerini yaptırtmak için kullandığı ucuz emek deposu olarak niteleyip, şehrin duvarlarında ya şeriat ya ölüm! Yazılarına dikkat çekmektedirler. Bu ifadelerle aynı doğrultuda seyreden Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı' na bağlı Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti 'in Real Estate Investment & Devolapment Information Network (2018) işbirliği ile hazırladığı rapora göre, refah, eğitim, kültürel düzey gibi kategorilerde İstanbul' un 39 ilçesi arasında, Sultanbeyli İlçesi sonuncu olurken, Kadıköy A+ derecelendirme ile ikinci sırada yer almaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (2016) elde edilen ilçe nüfusları ve İstanbul Göç İl Müdürlüğü' nden elde edilen Göçmen yerleşim nüfusu (2016) oranına göre Sultanbeyli ilçesi; % 6, 89 göçmen ikametiyle 5. Sırada, Kadıköy ilçesi ise, % 0,13 ile 37. Sırada yer almaktadır. Görüldüğü üzere, Kadıköy ve Sultanbeyli ilçeleri, demografik özellikler ve yerleşik Suriyeli sığınmacı sayısı bakımından, birbirinden uzak, farklı bir yapı arz etmektedir. Bu farklılığın, tehdit algısını temsil etmede, güçlü olacağı varsayımı ile iki ilçe ana kütle olarak seçilmiştir.

Konunun güncelliği ve mahiyeti bakımından özellikle Suriyeli sığınmacıların yoğun olduğu sınır illerimizde bir çok çalışma yapılmıştır. Ancak metropol bir şehir olan İstanbul'da da Suriyeli sığınmacıların, il nüfusunun % 3,73'ünü oluşturması (Göç İdaresi, <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>) bu çalışmayı; Suriyeli sığınmacılarla birlikte yaşamaya uyum gösterebilmek adına gerekli kılmıştır. Ayrıca Kadıköy ve Sultanbeyli İlçelerinin sosyo kültürel ilişkisellik bağlamında, sığınmacılara yönelik tehdit algısının karşılaştırılması olarak araştırılması, özgün ve yazın alanında ilktir. Mevcut araştırmanın, meta analiz çalışmalarına, ana kütlenin İstanbul veya Türkiye olarak alındığı araştırmalara, interdisipliner ve geçmişe yönelik çalışmalara katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.1 Araştırmanın Problemi

Araştırmada problem olarak, yerli halkın Suriyeli sığınmacılara yönelik, kalıp yargı, ön yargı, ayrımcılık bağlamında tehdit algısı düzeyi, dış guruba yönelik duygu durumları, sosyal yakınsallıkları, demografik bazı değişkenlere (cinsiyet, eğitim, meslek, ekonomik gelir) göre farklılaşp farklılaşmadığı ele alınmaktadır.

1.1.1 Alt problemler

1. Yerli halkın Suriyeli sığınmacılara yönelik tehdit algısı demografik özelliklere göre farklılaşmakta mıdır?
2. Yerli halkın Suriyeli sığınmacılara yönelik tehdit algısı sosyal temas durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
3. Yerli halkın Suriyeli sığınmacılara yönelik tehdit algısı duygu durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
4. Suriyeli sığınmacılara yönelik tehdit algısında Sultanbeyli ve Kadıköy İlçeleri arasında anlamlı düzeyde fark var mıdır?

1.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada amaç, yerli halkın Suriyeli sığınmacılara yönelik kalıp yargı, ön yargı, ayrımcılık tutumlarını, duygu durumları, sosyal yakınsallık, tehdit algısı bağlamında ele alarak açıklamak ve betimlemektir.

İnsanoğlu, hem organik bir varlık, hem de tarih ve kültür varlığıdır, dolayısıyla toplum, tarih ve sosyo-kültürel bir ortam ile yoğrulmuş, değişim ve dönüşüm sürecinden geçip, evrilir. Bu durumda, toplumsal yapının değişiminde, sürekli yaşanan göç hareketlerinin etkisi yadsınamaz. Çünkü insanlar gittikleri yere kendi kültürünü de taşır. Dolayısıyla Suriyeli sığınmacılara yönelik yerli halkın tutumlarına: Tüm Arapları aynı kefeye koyan, tarihsel süreçteki ilişkiler, sosyo - kültürel bağlamda dilde gömük olan atasözleri, olumsuz teşbihler gibi zihinsel arka planda var olan ve günümüzde medya, öğrenme etkisiyle pekiştirilip, bilişsel şemalara yerleştirilerek, oluşturulmuş olan, olumsuz basmakalıp düşünceler, bu kalıp yargılar dolayısıyla tanımadan haklarında bilgi sahibi olunduğu zannıyla, hatalı, haksız, yanlış, ön fikir, duygulara sahip olmak demek olan ön yargı ve bu olguların çıktısı olarak ifade edilebilecek olan ayrımcılık; bir dış grup oluşturma, duygusal olarak, kendinden uzak tutma, araya mesafe koyma, tümevarımsal bir ötekileştirme ile davranışa dökme ve bu dış gruba ilişkin (Suriyeli sığınmacılar), iç grup üzerinde (yerli halk), sembolik tehdit (inançlar, değerler, kültürel normlar), gerçekçi tehdit (Eğitim, ulaşım, sağlık, ekonomi), psikolojik iyi oluşa da tahakkümü olan tehdit algısı bağlamında ele alınarak, günümüz ve gelecekte oluşabilecek olan, çatışmalar,

huzursuzluk, uyumsuzluk gibi sosyo-psikolojik sorunlara dikkat çekmek istenmektedir.

Sığınmacıların yerli halk ile uyum sürecinin iyi yönetilememesi sonucu, nitelikli suçlarda çoğalma, bireysel can güvenliği tehlikesi, kişisel psikolojik bozukluklarda artmalar, sosyal yapının iyiye evrilmediği bir huzursuzluk ve kargaşa dönemi yaşanması kaçınılmazdır. Çalışma, daha ileri boyutta tarihsel süreçten örnekle, Yahudiler' in Filistin' de bir İsrail devleti kurmalarının ilk adımları (Engin, 2015) ve iki ülke arasında hala devam etmekte olan topraklarda hak iddiası, işgal, sınırların belirlenmesindeki mücadele, anlaşmazlık, kaos ortamı, Ogur Türkleri' nin Bulgarlaşması (Kafesoğlu, 2003) gibi toplumsal ve ulusal kimliğin tehdit olarak görülmesinin önemine haizdir.

1.3 Varsayımlar

Araştırmaya katılan Sultanbeyli ve Kadıköy İlçelerinde ikamet eden katılımcıların “Demografik Bilgi Formu”, “Sosyal Temas Ölçeği”, “Dış Gruba Yönelik Duygular Ölçeği”, “ Tehdit Algısı Ölçeği” ni duygu, düşünce ve davranışsal bağlamda gerçek durumlarını ifade edecek şekilde doğru ve içten cevapladıkları kabul edilmiştir.

1.4 Sınırlılıklar

1. Araştırma bölgesel olarak sadece Kadıköy ve Sultanbeyli İlçelerini kapsadığından, ilçe sınırları haricine sonuçlar genellenemez.
2. Çalışma kalıp yargı, ön yargı, ayrımcılık, tehdit algısı üzerinden ele alınmıştır. Dolayısıyla araştırmanın verileri, bu konular bağlamında kullanılan ölçeklerin ölçtüğü maddelerle sınırlıdır.
3. Yapılan çalışma, kısıtlı zamanda ve tek bir yöntemle uygulanmıştır. Nicel araştırmanın yanı sıra, nitel araştırma yapılarak, yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış sorularla, fokus çalışması, tek tek katılımcılar ile derinlemesine görüşme yapılarak, yerli halkın tehdit algısı duyarlılığını kendi fikirleri ve öz ifadeleriyle dile getirmeleri araştırmayı destekleyecektir.

1.5 Tanımlar

Ülkemize gelen Suriyeli göçmenlere yönelik; hitap etme bakımından, göçmen, sığınmacı, mülteci, ilticacı gibi adlandırmada kavram kargaşası yaşanmaktadır ve literatürde bu konuya açıklık getiren tatmin edici çalışmalar yapılmamıştır.

Göç: Siyasal, toplumsal ya da ekonomik nedenlerle bireylerin veya toplulukların oturdukları yerleşim yerini bırakarak başka bir yerleşim yerine ya da başka bir ülkeye gitme eylemi (TDK).

Göçmen: Kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk) (TDK).

Tanımdan da görüleceği gibi göçmen; göç eden kimse demektir ve göçün her türünü yani ekonomik refah, eğitim vb. durumlar için bireysel veya kitlesel olarak yapılan ihtiyari göçler, doğal afetler, savaş, asimilasyon, baskı, şiddet gibi itici faktörler tarafından buldukları ülkeyi terketmeye zorlanma veya direkt terkettirmeye dayanan zorunlu göçlerin hepsini kapsayan genel bir tanımdır. Dolayısıyla Türkiye'ye gelen Suriyeliler için göçmen tabirini kullanabiliriz.

Sığınmacı: Başka bir ülkeye veya yere sığınmış olan kişi, mülteci (TDK).

Daha özgü bir ifadedir. Suriye' den Türkiye' ye göçenler için bu tanımı da kullanabiliriz.

Mülteci: Bir yere kaçan, iltica eden (Kâmûs-ı Türkî).

İltica: Sığınma (Kâmûs-ı Türkî).

Mülteci ve iltica tanımları etimolojik olarak Arapça kökenlidir. Görüldüğü üzere sığınmacı ile mülteci eş anlamlı kelimelerdir ve birbirinin yerine kullanılmasında anlam değişikliği olmamaktadır. Ancak Türkiye' nin göç politikalarına göre değerlendirecek olursak Ülke'ye gelen Suriyelilere “Suriyeli misafirler” ya da “Suriyeli geçici korunmacılar” demek gerekmektedir.

2. KURAMSAL ve TEORİK ÇERÇEVE

Bu bölümde Suriyeli göçmenler ve yerli halk gruplar arası ilişkiler bağlamında ele alınarak, Suriyeli göçmenler dış grup, yerli halk iç grup oluşumu olarak değerlendirilip, grup yanlılığına dair ön yargı, kalıp yargı, ayrımcılık, tehdit algısına açıklama getiren bazı kuramlar üzerinde durulacaktır. Yine grup bağlamında Suriyeli göçmenler ile yerli halkın ilişkiselliğine etki eden sosyal psikolojik faktörler; kalıp yargı, ön yargı, ayrımcılık ve tehdit algısı tutumları yazın alandaki araştırmalar ile desteklenerek izahatı yapılacaktır. Mezkiûr tutumların Suriyeli göçmenler ve yerli halk münasebetinde yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalar özetlenecektir.

2.1 Grup Yanlılığına Dair Kuramlar

Grup oluşmasında iç grup, kendi grubunun üyelerine olumlu duygular besleyerek, tüm olumsuz duyguları dış gruba atfeder. Aynı şekilde kendi üyesi bulunduğu grubu, en saygın, ayrıcalıklı, üstün, yüksek statüde görme eğilimi vardır (Hogg ve Vaughan, 2011). Bu kayırmacılık ileri boyutta ön yargı tutumunu besleyerek gruplar arasında ayrımcılık ve çatışmaya sebep olmaktadır. Bu savı destekleyen bazı kuramlar ele alınmıştır.

2.1.1 Gerçek çatışma kuramı

Grup çatışması, gruplar arası fonksiyonel ilişkileri imleyerek, rekabeti savlar. Rekabetten kasıt, diğer grubun kaynaklara erişimini engellemek ya da erişimi azaltmaktır ve başarı diğer grubun başarısızlığını ifade eder. Bu süreçte gruplar birbirlerine ön yargı geliştirir ve netice çatışmaya dönüşür (Duckitt, 2010). Bahs olunan kaynaklar kıt ise çatışma daha da şiddetlenmektedir. Muzafer Sherif' in, Sherif vd. (1961) Hırsızlar Mağarası adlı deneyi neticesinde ortaya attığı kuram; bir grup normunun oluşmasından, iç grup dış grup oluşumuna, çatışmaya ve sonra grupları birarada tutabilmenin, baştan sona örneğini vermektedir. Bu deneyden anlaşılacağı üzere çatışmaya sebeplerden biri; bir şeylere, bir yere, birilerine karşı, sahiplenme, aidiyet duygusudur ve bunun getirisi olarak da

bunları korumak adına diğere bir grubun varlığını tehlike, tehdit olarak algılamasıdır. Bu algı, çıkarlar, çatışma doğuracaktır. Ancak tüm grubu ilgilendiren bir problem söz konusu olduğunda ve tek bir grubun çözümleyemeyeceği durumlarda yani grup üstü bir amaç, hedef belirlenerek iş birliğine gidildiğinde, karşılıklı ihtiyaç ile gruplar arası bir bağlılık yaratılabilir demektir. Schmid ve Muldoon (2013), gruplar arası çatışmanın ele alınmasında doğrudan ya da dolaylı maruz kalma arasında bir ayrıma giderek, doğrudan maruz kalmayı, bireylerin kişisel olarak maruziyeti, dolaylı maruz kalmayı ise aile yakın veya makro düzeyde düşünürsek iç grup üyelerinin herhangi birinin maruz kalması ile dolaylı etkilenim biçiminde kavramsallaştırmaktadır. Tekrarlanan maruz kalma, ön yargılı davranışları aktifleştirerek otomatikleştirir (Dovidio, 1999). Nitekim McLaren (2003)'de bu durumu dış grup olarak algılanan göçmenler bağlamında ele alarak var olan kaynaklar üzerine bir tehdit algısı oluşturan azınlık gruba karşı bir rekabet doğurduğunu ve bunun çatışmaya sebep olduğunu, dahası göçmenleri kovmalı gitsinler arzusu biçiminde kendini gösterdiğini ileri sürmektedir. Aronson vd. (2010), ABD' de, cinayet yüzdesinin çoğunu farklılıktan kaynaklanan ayrımcılık tutumundan kaynaklandığını ifade ederek, mahkum İkilemi örneği ile insanların kararlarını verirken, - rakibi en yakını dahi olsa- kendi çıkarlarını gözetenek alır ve bu da günlük yaşamdaki bir çok çatışmanın kaynağını oluşturur demektir.

2.1.2 Engellenme saldırganlık kuramı

Ön yargının hedefine yerleştirilenler, pis aptal saldırgan olarak değerlendirilir; başkalarını insan olarak değersiz bulup, onları ilgi nezaket ve saygı göstermeye değmez varlıklar olarak görülür. Buna korku ve nefrette eklenince dehumanizasyon oluşur ve bireysel şiddete, kitlesel saldırganlığa, sistematik yok etmeye, soykırıma kadar götürebilir. Ancak dehumanizasyon kendisine yasal ya da kurumsal destek bulamazsa bireysel şiddet hareketleri biçiminde karşımıza çıkar (Hogg ve Vaughan, 2011: 410). Freud (2016), saldırganlığın doğuştan var olan bir güdü olduğunu savunmaktaydı. (Dollard vd., 1939; Akt: Hogg ve Vaughan 2011) ise saldırganlığın kökeninde daima engellenmenin yattığı sonradan oluşan tepkisel bir davranış varsayımıyla engellenme – saldırganlık kuramını ortaya koymuşlardır. Başkalarına fiziksel ve psikolojik

olarak zarar vermek anlamına gelen saldırganlık, bahsolunduğu üzere ister doğuştan var olmuş olsun ister öğrenilmiş sosyal bir güdü olsun hatta evrimsel boyutuyla ele alanlar olsun çeşitli görüşler var olsa da engellenmenin saldırganlığa yol açan unsurlardan biri olduğu konusunda hemfikirdirler. Engellenmişlik, bireyin ulaşmak istediği amaç için çabasına ket vurulmuşluk hissidir; işsiz kalma, ekonomik sıkıntı, dil, din, vatan vb. Değerlerin ihlal ve istismarına karşı duyulan tehdit, korku, kaygı, güvensizlik ve giderilmesinde açığa çıkan çaresizlik, yetersizlik duyguları ile biriken enerji, öfke ve incitme, yıkıcı bir davranış olarak kendini gösterecektir. Eğer biriktirilen olumsuz enerji, gerçek kaynağına yöneltilemiyorsa, toplumdaki herhangi bir gruba yönelecektir ki kuvvetle muhtemel bu grup kalıp yargı oluşturulmuş olan ön yargı beslenen grup olacaktır; psikanalitik görüş doğrultusunda birey katarsis sağlamak için kendi eksikliğinin, başarısızlığının sebebini başkalarına projekte edecektir ya da yön değiştirecektir (Geçtan, 2002: 92). Saldırganlığın da bir sebebi olan engellenmenin, davranışa yansıtılması ve şiddetinin boyutu için toplum ve kültürel farklılıkları da dikkate almak gerekmektedir.

2.1.3 Sosyal kimlik kuramı

Benliğin sunumu nasıl kişisel özellikleri kapsayan kişisel kimliğin yanı sıra sosyal kimlik üzerinden yapılıyorsa aynı şekilde karşısındakini de kategorileyerek bir sosyal kimlik üzerinden tanımlama yapılmaktadır. Bireyin kendini dahil ettiği (iç) grubun özelliklerini iyiye yönelik abartma, kayırma şeklinde yanlılık sözkonusu olmaktadır. Dolayısıyla karşısındaki de kendi grubuna dahil değilse (dış grup), onun mensubu olduğu grubun değerlerini, özelliklerini aşağılama, öteleme, biz ve ötekiler yaratarak, ötekilere ön yargılı tutum besleyerek ayrımcı davranış sergilenmektedir. Tajfel ve Turner (1979), tarafından ortaya konulan sosyal kimlik kuramına göre bireyler sadece sosyal dünyayı sistematize değil, kendi kendine yönlendirme için bir sistem sağlayarak, toplumdaki yerini oluşturup, tanımlamaktadırlar. Lorenz (2002) hayvanlar aleminden örnekle, birbirlerinin yoluna girdiklerinde güçlü olan zayıf olandan boyun eğmeyi bekleyebilir çünkü kendisinin hangi hayvandan daha zayıf ya da güçlü olduğunu bilmektedir diyerek insan topluluklarının da benzer işlediğini, bir sıralama düzeni olduğunu savunmaktadır. Sıralama düzeninin rol, statü yanı sıra grup bağlamında iç, dış grup ve sosyal kimlik oluşumunda

hıyerarşik bir yapılanmaya denk olduğu söylenebilir. Herhangi biriyle tanışırken, her şeyden önce karşıdakini, öncesinde inşa edilen bir kimlik üzerinden tanımaya çalışılmaktadır (Jenkins, 2016). Çünkü bu kimlik aynı zamanda olası bir kalıp yargı tutumudur ve yabancıyı kolay tanınır kılar, bu tanımaya göre de yaklaşımımız olumsuz ön yargı olur ya da olmaz (Abrams ve Hogg, 1998).

2.1.4 Sosyal temas kuramı

Gruplar arası ilişkilerde, farklı grup bireylerinin çeşitli sosyal ortamlarda daha uzun zaman ve sık tekrarlanan karşılaşmaları, yüzyüze gelme şeklindeki temasları dostluk geliştirme için oldukça etkili olacaktır ve negatif kalıp yargı, ön yargı, ayrımcılık geliştirilmesini engelleyecek mevcut ise kırılmasını sağlayarak, iç / dış grup üyelerinin yakınlaşmasını sağlayacaktır (Pettigrew, 1998). Grup yanlılığını azaltmaya ya da yok etmeye yönelik bir yaklaşımdır.

McLaren (2003) dış grup ile temasın ön yargıya etkisini sorgulayarak ilişki- ön yargı, ön yargı- ilişki tutumları arasında farklılıklar olduğunu, yoğun hissedilen ön yargılı tutuma sahip olanın temastan kaçındığını, düşük ön yargılı olanın ise temasa açık olduğunu ifade etmektedir. Böylelikle yakın temas kurulan dış grup üyesi olumlanırsa o gruba yönelik genelleme yapan kalıp yargı ve ön yargı tutumlarında bir nebze da olsa kırılma yaşanacaktır. Stephan ve Stephan (2000) İspanyalı öğrencilerle yaptığı çalışmasında, grup içinin dış grubu değerlendirmede kaygısal açıdan yaklaşarak, kaygılı durumların yüksek oluşuna sebep olarak, dış grup üyeleriyle kendilerini benzemez görme kalıp yargılar ve dolayısıyla temassızlık veya düşük temas seviyesi olarak bulgulamıştır. Oysa bireysel temaslar, ilişki ya da grupsal iş birliği, iki grubu da etkileyen bir üst hedef oluşturma dış gruba yönelik olumsuz duygu ve tutumları azaltabilmektedir (Sherif, 1961; Dovidio ve Gaertner, 1999; Berry, 2001).

2.2 Grup Yanlılığına Etki Eden Tutumlar

İç grup dış grup oluşturarak, iç grubun vasıflarını, değerlerini yüceltme yanlılığını pekiştiren bazı sosyal psikolojik faktörler ele alınmıştır.

2.2.1 Kalıp yargı

İnsanın bilgi edinme sistemi, malumatı sınıflandırarak almakla bilişsel ekonomi sağlamaktadır; daha önce edindiği bilgiyi kategorize edip, şemalar oluşturmakta ve yeni bilgileri bu şemalara yerleştirmektedir ki, bunu tüm insanî ilişkileri kapsayan farklılıklar veya benzerlikler üzerinden yapmaktadır (Hogg ve Vaughan, 2011). Benzerlikler sorun teşkil etmeyip, insanları birbirine yaklaştırıp, bir grup olma özelliği bahşederken, farklılıklar üzerine oluşturulan şematizasyon (Fiske ve Linville, 1980), bir bireyde görülen olumsuzluğu, aynı niteliği taşıyan tüm insanlara genelleyerek, tümevarımsal bir öteleme, ayırma, kendi grubuna almayarak bir dış grup yaratıp, arada uçurum oluşturmaya neden olmaktadır. Bu da demektir ki kalıp yargılar, bir gruba ait olan kişilerin bireysel özelliklerini göz ardı ederek, grup kimliği üzerinden ve grupları birbirinden ayırmak için kullanılan, bir grubu düşündüğümüzde akla ilk gelen, kolaylık sağlayan, işleri basitleştiren, olumsuz, aşırı genelleştirilmiş Allport (1954) özellikleridir. Kalıp yargıların olumlu ya da olumsuz olmaları konusu tartışılabilirse de, haksızlık, yanlışlık yüklü olan olumsuzlukları üreterek, olumlu kalıp yargıları saf dışı bırakmaktayız. Bu konuda, Stangor (2009) okuyucuyu, Afrika kökenli Amerikalılar' ın müzik ve spor alanındaki başarıları hakkında konuştuğumuzda karşımızdakinin ne cevap vereceğini düşünmeye davet eder; kuvvetle muhtemel “evet başarılılar ama ...” şeklinde aması olan bir cevap verilerek, zihinde var olan olumsuz bir resim, ifade üzerinden gidilecektir, demektir. Çünkü olumsuz kalıp yargılar, bilişsel yapılar olarak vardılar. (Bargh; 1999; Akt: Stangor, 2009) kalıp yargıları, sosyal etkileşimlerimizi zehirleyen bilişsel canavarlar olarak tanımlamaktadır. Kalıp yargılar, dilde gömüktür ve erişimi kolaydır özellikle yorgun, bitkin olduğumuz zamanlarda, doğruluğuna inandığımız kalıp yargılara başvurarak, sosyal bağlamda kategorize edip, tanımlama yapmak hayatımızı kolaylaştırmaktadır (Allport, 1954; Tajfel, 1981; Schneider, 2004). Adorno (2017), ABD' de Yahudi karşıtlığını üzerine yaptığı bir araştırmada, kalıp yargılara, kişilik oluşumu açısından bakarak, psikodinamik boyutta bir açıklama getirmektedir; yetişme stiline dikkat çekerek, katı kurallara sahip, sert bir aile ortamında büyüyen çocukların duygusal yakınlık ve itaat etme arasında belirsizlik yaşadıklarını ve anne babaya karşı hem sevgi hem de nefret hissettiklerini, erişkin olduklarında

da sinik, öfke ve kızgınlıklarını kendilerinden zayıf addettikleri kişilerden çıkaran, belirsiz durumlara tahammülü olmayan, netlik isteyen, başkalarıyla yakın ilişki kurmakta zorlanan bireyler olduklarını savunmaktadır. Otoriteryen kişilik, bir toplumun çocuk yetiştirme normu olarak düşünüldüğünde, grupsal anlamda, daha keskin, olumsuz kalıp yargılar üretmesi mümkün olacaktır.

2.2.2 Ön yargı

Ön yargı, olumsuz anlamda, kategorize ederek kalıp yargı oluşturduğumuz dış grup üyelerinin herhangi birine ya da hepsine karşı daha hiç tanımadan karar vermemizi sağlayarak, fiziksel, duygusal, bilişsel anlamda, kendimizden uzak tutma, araya mesafe koyma davranışımızı pekiştirir. Brown (1995), ön yargıyı, sosyal olarak en sık paylaşılan bir yönelim olarak ifade etmekte ve bir grubun üyelerine yönelik, diğer (iç) grubun göstermiş olduğu olumsuz bir tutum, duygu ya da davranış olarak tanımlamaktadır. Ancak Ön yargının bu olumsuz boyutu haricinde olumlu bir boyutundan da bahs etmektedir ki, ön yargının iç grup üyelerinin sosyal kimlik oluşumlarını olumlulandırdığıdır. Bunu iç grup üyelerinin birbiriyle bağlılığının gevşek bir yapıda değil de, sıkı olduğu sonucu çıkardığımızda, ön yargı oluşumuna Brown (1995)' un dikkat çektiği üç boyut vardır: Tarih, sosyo- kültürel aktarım ve ekonomik unsurlar. Tarih; dilimizi, geleneklerimizi, göreneklerimizi, sosyal kurallarımızı, kurumlarımızı, politikalarımızı oluşturarak bize toplum (grup) kisvesi veren, diğer gruplardan farklı kılan bir süreçtir. Sosyo- kültürel aktarım; iç grubun daha çok dilde gömük olarak ifadesini bulan ve tarihi süreçte nesilden nesile aktarılagelen, yazısız kurallar mahiyetinde dış gruba yönelik tanımlamalarıdır. Ekonomi; yaşama hakkı insanın en temel hakkıdır ve hangi ülkenin vatandaşıysa o ülkenin otoritesi bunu sağlamak zorundadır, bir başka deyişle yaşamak için, belirli bir ekonomik elde olması gerekir. Bu unsurlar eşliğinde ön yargının gruplar arası doğası oluşmaktadır. Öyleyse ön yargıyı bireysel bir düşünce olarak değil de, bir grup süreci olarak ele almak daha anlamlı gözükmemekte ise de Allport (1954), hiç bir ön yargı tutumunun aynı olmadığını çünkü ön yargının daha çok kişilik oluşumu ve gelişimi ile ilgili olduğunu söylemektedir. Brown (1995) ise, ön yargının bu denli keskin tanımlanır olabilmesini yadsıyarak ön yargıların ölçülebilir kriterlere sahip olmasının her zaman mümkün olmadığını ve genellikle muğlak olduğunu bunun da değerlerin örtük doğasından, gruplar arası

algının göreceli olmasından ve kıt kaynaklar üzerine bir çatışma, güç tahakkümü gibi eşitsizliklerden kaynaklanmış olabileceğini ifade ederek ön yargının genel tanımlamasına karşı çıkmaktadır. Ancak Greenwald ve Banaji (1995), ön yargı tutumunun açık olarak ortaya konması yasalar gereği gibi bir takım istem dışı zorunluluk ya da istemli olarak bastırıldıklarında dahi bilinç düzeyinde olmasalar bile örtük olarak işlevselliğini sürdürdüğünü psikodinamik bağlamda yansıtma savunma mekanizmasına atıfta bulunarak açıklamaktadır; birey kendinde var olan düşmanca, beğenmediği tutum ve dürtülerini, değersizlik hissini, eksikliklerini, başarısızlığını diğer insanlara mal ederek, kaygıdan kurtulmaktadır (Geçtan, 2002). Bu tür bir kılıf uydurma elverişsiz ekonomik şartlara maruz kalındığında, kültürel yapının hızlı değişiminden kaynaklanan belirsizliklerde, güç, sosyal organizasyon eksikliklerinde, güvenlik tehdidi söz konusu olduğunda Staub (2000) oluşacak olan olumsuz duygu durumları, düşmanlığı, dışsallaştırarak aktaracak bir zemin aramakta ve bir diğer gruba yöneltmektedir. (Akhtar 2005; Akt: İlhan ve Çevik, 2013), bunu düşman açlığı olarak değerlendirmektedir.

2.2.3 Ayrımcılık

Ayrımcılık, kalıp yargı ve ön yargının pratiğidir, eyleme geçilmesidir ki bu olumsuz manada çatışma anlamına gelmektedir (Whitley ve Kite, 2010). Ayrımcılık bir eşit görmeme hali ise diğer bir ucunda da iltimas etmek vardır. Ayrımcılık, yardım etmeye yanaşmamak, tokenizm, tersine ayrımcılık, ayrımcılığın tezahürleridir. Ön yargı olgusu insanlar üzerinde bir damgalama ve sistematik ayrımcılık yaratır (Goffman, 2014). Bu damgalama aşağılayıcı ve dışsallaştırıcı ve grupsal olarak dezavantajlı konuma yerleştirirerek uzun vadede stereotipleştirerek bu inancı doğrulayan somut bir gerçeklik alanı oluşturur; kendini gerçekleştiren kehanet (Hogg ve Vaughan, 2011). Sosyal sefalet ve aynı zamanda psikolojik dışlanmaya maruz kalan insanların susmaları şikayet etmemeleri beklenir; çünkü bu şekilde bir hayat sürmelerinin müsebbibi kendi hatalarıdır anlayışı mevcuttur (Fox vd., 2012).

2.2.4 Tehdit algısı

Gruplar arası oluşan tehdit algısında, bir grubun – burada dış grubun iç grup üzerine- diğerinin iyi oluşları üzerindeki tahakkümü söz konusudur. Bu zararlı olduğunu

düşünüş sadece ekonomik vb. gibi somut değil aynı zamanda psikolojik iyi oluşu da olumsuz etkileyen stresörlerdendir (Schimid ve Muldoon, 2013). McLaren (2003), Avrupa’ da göçmenlere yönelik ön yargıya dair araştırmasında iki tür tehdit algısından söz eder; gerçekçi ve sembolik tehdit algısı, Sembolik tehditler daha çok inanç, değer, kültürel normları ifade etmekte olup, gerçekçi tehdit, ekonomi, eğitim, sosyal uyum / çatışmayı dikkate alır. Stephan ve Stephan (1985), bu iki algı formuna iç grup kaygısı ve olumsuz kalıp yargılar olmak üzere iki algı yaklaşımı daha eklemektedir. İç grup kaygı tehditinde, Anksiyete ölçüm seviyesi direkt ön yargı ile ilişkilendirerek, dış grubun varlığıyla kişinin/ iç grup üyelerinin kendini, isteklerini ciddiye alınmayan, önemszenmeyen, hakir görülen, reddedilen, mahcup, çekingen hissetmesinin, rahatsızlık, iğrenme, korku gibi çıktılarıyla birlikte dış grup üyeleri ile temastan kaçınma uzak durma olarak kendini belli eder. Bu bağlamda Schmid, Muldoon (2013)’ un algılanan tehditin, sosyal kimlik yoluyla psikolojik refaha etkisi tanımlamasıyla örtüşmektedir. McLaren (2003) dış grubu değerlendirmede dördüncü tehdit unsuru olarak olumsuz kalıp yargılar tehdit algısı olduğunu ve kalıp yargıların olumlu özellikleri göz ardı edilerek, olumsuz sonuçlar yaratacağı korkusu neticesinde, dış gruba yönelik, hoşlanmama, nefret ve düşmanlık, kabullenmeme, aşağılama ve küçük görme vb. biçimde tezahür edeceğini dile getirmektedir. Bu bağlamda Schmid, Muldoon (2013)’ın algılanan tehditin, sosyal kimlik yoluyla psikolojik refaha etkisi tanımlamasıyla örtüşmektedir. Stephan ve Stephan (1985), dış grubu değerlendirmede dördüncü tehdit unsuru olarak olumsuz kalıp yargılar tehdit algısı olduğunu ve kalıp yargıların olumlu özellikleri göz ardı edilerek, olumsuz sonuçlar yaratacağı korkusu neticesinde, dış gruba yönelik, hoşlanmama, nefret ve düşmanlık, kabullenmeme, aşağılama ve küçük görme vb. biçimde tezahür edeceğini dile getirmektedir. Brambilla ve Butz (2013) ise tehdit algısının ekonomik yönünü öne çıkararak daha çok ekonomik kriz gibi ekonomik refahın bozulduğu dönemlerde daha bariz olduğunun altını çizmektedir. (Butz ve Yogeewaran, 2011; Akt: Brambilla ve Butz, 2013) ABD’de yaptıkları çalışmada, makro düzey ekonomik tehdidin, etnik grup olan Asyalı göçmenlere karşı kalıp yargıları artırdığını ancak bu kalıp yargıları ekonomik anlamda diğer bir etnik grup olan Afro Amerikalılar’ a karşı yöneltmedikleri sonucunu çıkarmıştır. Benzer bir sonuç (Becker vd., 2011; Akt: Brambilla ve Butz, 2013) tarafından yapılan çalışmada, ekonomik tehdidin genel olarak, 2008 mali krizinin, gerçekçi bir tehdit kaynağı olarak algılanan Yahudiler ve göçmenler olarak bulgulanmıştır. Bu çalışmalardan da

görülebileceği üzere bir ülkenin vatandaşları arasında etnik ırksal farklılıkları gözetenilerek oluşturulan gruplaşmalar olsa dahi en nihayetinde ülke vatandaşlığını baz alan bir gruplaşma oluşmakta ve dış grup, göçmenler olup, günah keçisi ilan edilmektedir.

2.3 Literatür Tarama

Göçmenler ve yerli halk üzerine tehdit algısı, kalıp yargı, ön yargı ve ayrımcılık bağlamında yurt içinde ve yurt dışında birçok çalışma yapılmıştır. Bu bölümde daha önce yapılmış bu çalışmalardan bazılarına yer verilmiştir.

2.3.1 Göçmenler ve yerli halk üzerine ülke içinde yapılmış bazı çalışmalar

Brooking Enstitüsü. & Usak, (2013). *Suriyeli Mülteciler Krizi ve Türkiye Sonu Gelmeyen Misafirlik*. (Hazırlayanlar: O B. Dinçer ve Ark.). Hazırlanan raporda, Suriyeli göçmenlerin yaşadıkları sorunlar ele alınarak, bu sorunların yerli halk ile bir çatışma zemini oluşturabileceğine dikkat çekilmektedir.

Coşgun, Ş., (2004). *Kültürlerarası İletişimde Kalıp Düşüncelerin ve Önyargıların Rolü Antalya' da Yaşayan Güneydoğulular İle Antalya Yerlileri Arasındaki Kalıp Düşünceler ve Önyargılar*. Çalışmada etnografik yöntem ile kalıp yargıların ve ön yargıların oluşumu, işlevi araştırılarak, kültürel görelelik anlayışının ihlali ve ortak yaşamda ortak bir dil kullanamamaktan kaynaklandığı sonucuna varılmıştır.

Çakıcı, A. & Yılmaz, Ş. & Çakıcı, A C., (2018). *Türk Esnafın Suriyeli Mülteci Esnaf Hakkındaki Tutumu. Mersin' de Bir Araştırma*. 4. Uluslararası Çalışma Kongresi Sunusu. Açık uçlu sorularla Mersin ilinde Suriyeli mülteci esnafın yoğun olduğu bölgelerde, 213 kişi ile görüşme yapılarak içerik analizi uygulanmış, Türk esnafın, kayıt dışılık, vergi vermeme, gibi mülteci esnafa sağlanan imtiyazların haksız rekabet oluşturduğu ve kendilerini dezavantajlı konuma düşürüldüğü dile getirilerek, Suriyeli mülteci esnaftan rahatsızlıkları, olumsuz tutum geliştirdikleri bulgulanmıştır.

Dilek, B S., (2018). *Suriyeli Göçü*. Ankara: Kripto Yayınevi. Kitap, Suriyeli göçmenlerin 2011 ilk göç zamanlarında “etkilenen” olduklarını, ancak ilerleyen süreçte, Türk toplumunu, ekonomik, siyasal, sosyal, etnik, mezhepsel, kültürel alanlarda “etkileyen”, organize suç şebekeleri bile kurabilmiş olan Suriyeli

göçmenlerin Türkiye için ulusal güvenlik ve gelecek tehdidine dönüştüğüne değinmektedir.

Döner, H., (2016). *Suriyeli Göçmenlerle Yaşanan Sorunlar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Hatay İli Örneği*. Adli yüksek lisans tezi çalışmasında sosyolojik kuramlar çerçevesinde; Hatay ilinde 57 kişilik göçmenlerden ve yerli halktan oluşan örneklem gruplarına görüşme tekniği uygulanarak, göçmenleri ve yerli halkı karşı karşıya getiren ve “çatışma” yaratan faktörlere değinilmektedir ve etkileşimci bir yaklaşımla iki tarafında memnuniyeti dikkate alınarak sorunların ve çatışmanın çözülebileceğini vurgulamaktadır.

Erdoğan, M M., (2015). *Türkiye’deki Suriyeliler- Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. Türkiye’de 18 ilde gerçekleştirilen Suriyeli göçmenlerin toplumsal Kabul ve uyumuna dair yapılan alan araştırmalarından oluşan bir kitap. Erdoğan, Suriyeliler’ in artık geçici, misafir olmadığını, önümüzdeki uzun yıllar süreci yerli halkın toplumsal kabul sınırlarını oldukça zorlayacağını dolayısıyla kapsamlı ve dinamik bir göç yönetimi uygulanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Erişen, C., (2017). *Causes and Consequences of Public Attitudes Toward Syrian Refugees in Turkey*, KEKAM 21. Yüzyıl Uluslararası Göç Konferansı’nda sunulan bildiri makalesinde Adana, Şanlıurfa, Mardin, Mersin İllerinden 1224 Katılımcı ile gerçekleştirilen araştırmada, Türk toplumunun Suriyeli mültecilere tutumunda ön yargı, tehdit algısı, duygu durum kavramları üzerinden sosyal ilişkileri açıklanmaktadır.

Ertan, K. & Ertan, B., (2016). *Türkiye’nin Göç Politikası*. Congress Contemporary Research in Economics and Social Sciences, 1 (2), 7- 40. Araştırmada Gaziantep, Şanlıurfa gibi Suriye’ye yakın illerimizde Suriyeli göçmenler ve Türkiye vatandaşları arasında vuku bulan sosyal anlaşmazlıklara, ekonomik dengenin olumsuz yönde bozulmasına ve artan suç oranına değilinerek, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün göç krizi yönetiminde yetersiz olduğuna ve acilen göç politikalarında düzenlemeye gidilmesine dikkat çekilmektedir.

Harlak, H.,(2000) *Önyargılar. Psikososyal bir İnceleme*. İstanbul: Sistem Yayınları. Sınırların olmadığı bir dünya vatandaşlığı isteği içinde olup, farklılıkların yaşamı

anlamli kildigindan dem vururken, pratikte farklılıkları nasıl dışladığımız, savaşlar ve iç savaşların getirisi çatışmalar, etnisite, milliyetçilik, grup bağlılığının ardındaki ön yargılar ve grup kimliğimizi biçimlendiren kalıp yargılar üzerine bir çalışma sunmaktadır.

Kağıtçıbaşı, Ç., (2004). *Yeni insan ve insanlar*, Evrim, 10. Basım, Sosyal Psikoloji Dizisi: 1. Kağıtçıbaşı, Sosyal Psikoloji bağlamında ve kuramsal çerçevede grup, tutumlar, kültür etkisi, ön yargılar, kalıp yargılar, çatışma ve benzeri kavramları ele almaktadır.

Karaoğlu, E., (2015). *Türkiye Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Önyargısını Yordamada Sosyal Baskınlık Yöneliminin, Empatinin ve Gruplar Arası Tehdidin Rolü*. Yüksek lisans tezinde yerli halkın Suriyeli göçmenlere yönelik ön yargı tutumu Sosyal Baskınlık Yönelimi (SBY) ve Birleşik Tehdit Teorisi kavramlarıyla ele alınmaktadır. SBY, empati ve gruplar arası tehdit algısının önyargılı tutumlar üzerindeki rolü, 592 katılımcıdan toplanan veriler ile çoklu regresyon analizi ve arabulucu değişken analizi yapılarak incelenmekte. Bulgular, Suriyeli sığınmacılara atfen dış gruba yönelik olumsuz duygu durum ve tehdit algısının yakınsallıkla ilişkisi olduğu dolayısıyla da Gruplar Arası Temas Kuramına vurgu yapmaktadır.

Kaya, M., (2017). *Türkiye' deki Suriyeliler İççe Geçişler ve Karşılaştırmalar*. İstanbul: Hiperlink Yayınları. Kitap, Şanlıurfa' da gerçekleştirilen sosyolojik bir saha araştırması ürünüdür. İbn i Haldun' un asabiyet kavramı çerçevesinde iççe geçişler ve çatışmalara odaklanmaktadır.

Küçükkömürler, S. & Sakallı- Uğurlu, N., (2017). *Gruplar Arası İlişkileri Düzenlemede Sosyal Temas Kuramları: Gruplar Arası, Yayılımacı ve Hayali Temas*. Nesne Psikoloji Dergisi, 9 (9). Kuramlar bağlamında Türkiye' de yapılmış çalışmalardan örnekler vererek, gruplar arası temas kuramlarının, gruplar arası ilişkilerin iyileştirici, çözüm üretici etkisi, olumlu sosyal uyum getirisinden söz etmektedir.

İlhan, R S. & Çevik, A., (2013). *Önyargıların Psikolojisi: Psikodinamik Bir Geçirme*. Gözden Nesne Psikoloji Dergisi, 1, 50- 65. Makale, ön yargıların gündelik yaşantımızdaki karar vermelerimiz üzerindeki katı etkisi bağlamında, Ön yargı, kalıp yargı, grup kimliği üzerinden yabancı düşmanlığı izahatine psikodinamik bir

yaklaşım ile açıklama getirmektedir.

İyiat, B., (2018). *Bir Milli Güvenlik Riski Olarak Suriyeli Göçmenler: Pakistan Örneği*. Ankara International Journal of Social Sciences, 1 (1), 8-16. Makalede, 1979 yılında Pakistan' a sığınan Afgan mülteciler ile karşılaştırmalı olarak, Türkiye sınırlarında ve sosyal yapıda bulunan otorite boşluğundan yola çıkarak, Suriyeli mültecilerin oluşturabileceği güvenlik, suç unsurları gibi riskler üzerinde durulmaktadır.

Kaypak, Ş. & Bimay, M., (2016). *Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo- Kültürel Etkileri: Batman Örneği*. Yaşam Bilimleri Dergisi, 6 (1). Makalede, Batmanlı yerli halkın Suriyeli mültecilere karşı başlangıçtaki misafirperver tutumlarının yerini artık bir tehdit olarak algılamının aldığı özellikle kamp dışında bulunmalarından rahatsızlık duydukları ve mümkünse geri gönderilmeleri istediklerinin saptandığını, göçün yarattığı sosyo-psikolojik travmaların önüne geçebilmek için, göç ve göçmen sorunu ile iç içe olan Batman'da göç idaresi ve yerel yönetimlerle eşgüdümlü olarak örgütlenmiş uyumlaştırma çalışmaları yapılması gerektiğinin altı çizilmektedir.

Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM). & Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı (TESEV)., (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri*. Adli hazırlanan raporda Suriyeli mültecilerin % 85' nin kamp dışında yaygın olarak bulunduğu, kayıtsız olarak da bulunanların var olduğundan sayılarının tahmini belirtilebileceği, Suriyelilerin Türkiye'de yarattığı toplumsal, ekonomik, siyasi ve güvenlik bakımından etkilerinin incelenmesi ve özellikle sınır illerinde yapılan özgün çalışmalar neticesinde bütüncül bir politika uygulanması gerektiği dile getirilmektedir.

Özkeçeci, H. H. (2017). *Gruplararası Temas ve Tehdit Algısının Türkiye'deki Suriyelilere Yönelik Önyargıdaki Rolü*. Yüksek lisans tezinde, İstanbul ve Şanlıurfa' da yaşayan 310 kişiye anket uygulanarak, Suriyeli mültecilere yönelik, sembolik ve gerçekçi tehdit algısı ölçümü, gruplar arası temas bağlamında ele alınarak, Suriyeliler ile çeşitli seviyelerde temas kurdukça, olumsuz kalıp yargılar, olumsuz duygulanım ve ön yargı tutumunda azalma olduğu bulgulanmaktadır.

Öztürk, A., (2018). *Ötekileştirmenin İnşası ve Etkinliği Bağlamında Televizyon Haberleri: Suriyeli Sığınmacılar*. Adli doktora tezinde 1. 07 - 31. 07. 2016

tarihleri arasında 10 televizyon kanalı ana haberinde Suriyeli sığınmacılara yönelik haberleri dil – söylem ilişkisi bağlamında Van Dijk’ in “eleştirel söylem analizi” tekniği kullanarak, değerler, tutumlar aidiyet gibi unsurlar göz önüne alınarak ‘‘bizden’’ saymadığımız, ait olduğumuz grubun dışına konumlandırarak “ öteki” kisvesini verip, dış grup oluşturduğumuz topluluğa karşı, ön yargı, kalıp yargı ve benzeri sosyal temsillerin oluşumunda medyanın etkisine dikkat çekmekte ve sonuçta Ötekileştirmenin, toplumsal bütünlük, çok kültürlülük, birlikte yaşama, uyum gibi alanlarda bir tehdit unsuru, tehlike arzı münasebetiyle medyanın haberlerde bu unsurlara dikkat eden bir anlayış ile hareket etmesi gerektiğinin altını çizmektedir.

Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Merkezi (2016). *Sığınmacılar ve Mülteciler Raporu*. (Yayına hazırlayanlar: U. Altun ve Ö. Görel). Türkiye’ de yapılmış bilimsel araştırmalar ve istatistiksel veriler bağlamında Suriyeli mültecilerin buldukları bölgelerde, fuhuş, dilencilik gibi sosyal yapının bozulmasında büyük rolü olduğu, Kilis gibi bazı şehirlerde ise yerli halkın azınlık konumunda olup, kültürel değişmelerin yaşandığı gibi bir çok sorun dile getirilerek, ciddi önlemler alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

Yangın, E., (2017). *Suriyeli Göçmenlere Yönelik Kültürleşme Stratejilerini Etkileyen Sosyal Psikolojik Faktörlerin İncelenmesi: Hatay örneği*. Adli yüksek lisans tezinde Suriyeli mültecilere yönelik, tehdit algısı, ön yargı ve kalıp yargıların yerli halkın kültürleşme stratejisine etkisi kapsamında yer verilmektedir. Bunun için Hatay’ da 283 katılımcı ile gerçekleşen bir anket çalışması yürütülerek, mültecilere yönelik kültürleşme stratejilerinin tehdit algısı ve atıflarla ilişkili olduğu saptanmaktadır.

2.3.2 Göçmenler ve yerli halk üzerine ülke dışında yapılmış bazı çalışmalar

Cicero, P., et al., (2009) . *From Redujice to Discrimination: The Legitimizing Role of Perceived Threat İndiscrimination İmmigrants*. European Jpurnal of Social Psychology. Çalışma 21 Avrupa ülkesinin Avrupa Sosyal Veritabanı’ ndan 39 860 katılımcıya ulaşılarak yapılmış bir anket araştırmasıdır. Göçmenlere yönelik ayrımcılıkta tehdit algısının rolünü sembolik ve gerçekçi tehdit algısı bağlamında ele almaktadır.

McLaren, L M., (2003). *Anti-Immigrant Prejudice in Europe: Contact, Threat Perception, and Preferences for the Exclusion of Migrants*. Social Forces, 81 (3), 909- 936. Makalede, Avrupa' dan göç örnekleriyle iç grup oluşumunun, dış gruba attığı tehdit algısını sembolik tehdit, gerçekçi tehdit ayrımıyla bir ölçek oluşturup, tehdit algısını önyargı, kalıp yargı, ayrımcılık bağlamında ele alarak, bu faktörlere tehdit algısının sebep olduğu sonucuna varmaktadır.

Nelson, T D., (2016). *Handbook of Prejudice, Stereotyping, and Discrimination*. New York: Psychology Press. Ön yargı, kalıp yargı, ayrımcılık, tehdit gibi sosyal psikolojik unsurları kavramsal ve kuramsal olarak, tarihsel boyutta bireysel ve toplumsal olarak açıklamalarda bulunarak, oluşum nedenleri, sonuçları ve önlemleri üzerinde durmaktadır.

Oskamp, S., (1999). *Reducing Prejudice and Discrimination*. New York: Psychology Press. Yazar, ırkçılık bağlamında, ayrımcılık ve ön yargıların oluşumlarına değinerek bunların azaltılabileceği yönünde hipotezler öne sürmektedir.

Sherif, M., et al., (1988). *The Robbers Cave Experiment: Intergroup Conflict and Cooperation*. Wesleyan University Press. Hırsızlar Mağarası adlı bir yerde 12- 13 yaşındaki çocuklarla yürüttüğü deneyde, grup normlarının nasıl oluşturulduğu, daha sonra iç grup/dış gruplaşmanın oluşumu, çatışma ve çözüme kavuşma, mutabakat sağlanma aşamaları gösterilmektedir.

Meier, Daniel, (2016). *Lebanon: The Refugee Issue the Threat of a Sectarian Confrontation*. Çalışma, Filistin mültecilerin gelişiyle Lübnan' da yaşananlar ile karşılaştırmalı olarak Suriyeli mültecilerin Lübnan üzerindeki her yönlü tehdit algısına özellikle mezhepsel açıdan ele alarak değinmektedir.

Betts, A. & Buith, J., (2017). *Talent Displaced The Economic Livel of Syrian Refugees in Europe*. Adlı Deloitte ve Oxford üniversitesi Göç Çalışmaları Merkezi iş birliğiyle hazırlanan raporda Avusturya, Hollanda, İngiltere' de bulunan 305 Suriyeli mülteci ile görüşülüp nitel bir çalışma yapılmıştır. Çalışmanın amacı mültecilerin mesleki statülerini, becerilerini belirlemek, sosyal ağlara ulaşımının, sosyal yaşantı olarak kısıtlamaların olup olmadığını belirleyerek neticede mültecilerin Avrupa ekonomisine daha iyi nasıl katkı sağlayabilecekleri sorunsalı için onlara gerekli ortamı sağlamak.

Makovsky, Alan, (2019). *Turkey' s Refugee Dilemma*. Hazırlanan raporda Türkiye' nin göç tarihinden yola çıkılarak, Suriyeli göçmenlere değinilmiştir. Suriyeli göçmenlere yönelik göç politikası; Suriyeli sığınmacılara yönelik geçici koruma statüsünü, mültecilerin çalışmalarını izine tabi kıldığını sonucunda da merdiven altı çalışmak zorunda kalan göçmenlerin her tür istismara özellikle de ekonomik sömürüye açık olduklarını eleştirmektedir. İktidara, önümüzdeki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde potansiyel oy bakımından göz dağıyla Suriyeli mültecilerin yaşam standartlarının düzeltilmesi, yerli halk ile aynı düzeyde olması önerilmektedir.

Tamirace, Fakhoury, (2016). *Tangled Connections between Migration and Security in the Wake of the Arab Uprisings: A European Perspective*. Çalışmada Avrupa kamusal alanının, Göçmenleri, ulusal ve toplumsal bir güvenlik tehditi olarak gördüklerini özellikle Avrupa politikasının ve siyasetçilerinin bunu aleni olarak dile getirdiklerinden söz edilmektedir. Göçmenlere yönelik daha insani yaklaşımlar, uygun politikalar uygulanması önerilmektedir.

Alexandra, Francis, (2015). *Jordan' s Refugee Crisis*. Çalışma Türkiye ve Suriyeli sığınmacılar ile benzerlikler ve farklılıklarını karşılaştırma açısından dikkat çekmektedir. Ürdün, Suriyeli sığınmacıları ilk önce ülkenin siyasi sosyal ekonomik istikrarsızlığından dikkati ötelemek için bir kılıf olarak kullandı. Ancak sonrasında yerli halk, zaten ülkenin tükenmiş kaynakları, iş rekabeti, sağlık eğitim gibi alanlardaki bozulma için sığınmacıları günah keçisi ilan ederek hükümeti önlem almaya çağırınca ürdün hükümeti sığınmacılar aleyhine rekabeti kısıtlamaya gitti. Bu ülkenin içinde daha çok kutuplaşmalara ve huzursuzluğa yol açmıştır.

Chatty, Dawn, (2017). *The Syrian Humanitarian Disaster: Understanding Perceptions and Aspirations in Jordan, Lebanon and Turkey*. Çalışmada Suriye' nin tarihi süreçte mültecilere yaklaşımlarından yola çıkarak şimdi kendileri mülteci konumunda olmakla onlara karşı anlayışa komşu ülkeleri Lübnan, Ürdün ve Türkiye açısından bakılmaktadır.

3. YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırmada, Genel tarama modeli; belirlenen bir evrenden alınacak ve evrene genellenebilecek bir örneklem üzerinden uygulanacak olan model kullanılmıştır. Her iki ilçenin öncelikle tek tek, değişkenler üzerinden, oluşumlarının belirlenmesi amaçlandığından tekil tarama modeli, değişkenler birbirleriyle karşılaştırılarak, betimlenmesi yapılacağından ilişkisel (karşılaştırmalı) tarama modeli (Karasar, 2013) kullanılarak, betimleme amaçlı bir çalışma yapılmıştır. Anketlerden elde edilen sonuçlar, sayısal ifadeler şeklinde yorumlanmış olduğundan araştırma yöntemi niceldir.

3.2 Güvenirlilik Analizi

Çalışmada kullanılan ölçeğin güvenilirlik düzeyinin belirlenmesi için güvenilirlik analizi yapılmış ve cronbach alfa katsayısı elde edilmiştir.

Cronbach' s Alfa Katsayısının değerlendirilmesinde uyulan değerlendirme ölçütü;

$0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.

$0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir.

Aşağıda ölçeklerden elde edilen cronbach alfa katsayıları verilmiştir.

Çizelge 3.1: Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenirlilik Değerleri

	Chronbach Alfa
Dış gruba yönelik duygular	0,884
Sosyal mesafe ölçeği	0,905
Toplam tehdit algısı	0,808
Gerçekçi tehdit	0,816
Sembolik tehdit	0,839

3.3 Verilerin Analizi

Katılımcılardan elde edilen demografik bilgilerin dağılımı ve ölçek maddelerine verilen cevapların dağılımı frekans analizi ile belirlenmiştir. Hesaplanan ölçek skorlarının demografik bilgilere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği bağımsız gruplarda t testi ve tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Tek yönlü varyans analizi sonucunda anlamlı farklılık çıkması durumunda farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla Tukey testi yapılmıştır. Ölçeklerin güvenilirlik düzeylerinin belirlenmesi amacıyla güvenilirlik analizi yapılmış ve cronbach alfa katsayıları elde edilmiştir. Analizler %95 güven seviyesinde SPSS 20.0 yazılımı ile yapılmıştır

3.4 Örneklem

İstanbul' un Sultanbeyli ve Kadıköy ilçelerinde ikamet eden 246 erkek, 362 kadın katılımcı olmak üzere toplam 608 kişi çalışmaya gönüllü olarak katılmıştır. Gelişigüzel Örneklem Yöntemi (Kılıç, 2013) ile oluşturulan örnekleme, örneklem büyüklüğü; evren büyüklüğü (nüfus kaydı), Türkiye İstatistik Kurumu İstanbul Bölge Müdürlüğü'nden tespit edilip, örneklem büyüklükleri Balcı (2004) yararlanılarak α 0.05 e göre $p < 0.05$ hata payı ile belirlenmiştir.

3.5 Verilerin Toplanması

Veri toplama işlemi, Mart- Nisan 2019 tarihlerinde, kağıt kalem usulü ve elektronik posta yoluyla gerçekleştirilmiş olup, öncesinde katılımcıların gönüllülük ve gizlilik esasını dikkate alınarak, anket formunun ilk sayfasında çalışma hakkında bilgilendirilme yapılmış, ölçeklerde bulunan Türkiye' deki, Suriyeli sığınmacılara yönelik maddeleri kendi fikirlerince değerlendirmeleri istenerek, onayları alınmıştır. Veri toplama esnasında katılımcıların siyasi yönden sıkıntıya düşecekleri endişesi taşıyıp, anketlere cevap vermek istememe tutumuyla sıkça karşılaşmıştır. Bunun yanı sıra duygu ve düşüncelerini sözel ifade ettikleri de gözlemlenmiştir. Ölçeklerin maddelerini seçmede eksik bırakanlar veya usulsüzlük olarak aynı maddeye birden fazla cevap verenler, kağıtların üzerine şahsi düşüncelerini yazanların verileri işlem dışı bırakılmıştır.

3.6 Ölçüm Araçları

Anket veri toplama tekniği ile elde edilen veriler için hazırlanmış olan anket formu dört bölümden müteşekkildir:

3.6.1 Demografik bilgiler

Katılımcıların eğitim, yaş, cinsiyet, meslek, ekonomik gelir gibi özelliklerinin tehdit algısı üzerinde farklılık oluşturacağı öngörüsüyle bu bilgileri içeren bir form öncelikle sunulmuştur.

3.6.2 Dış gruba yönelik duygular ölçeği

Stephan vd. (2003) Tarafından geliştirilmiş olup (Karaoğlu, 2015; Akt: Yangın, 2017), 6 olumlu 6 olumsuz olmak üzere 12 maddeden oluşan (düşmanlık, hayranlık, antipati, benimseme, üstünlük, sevgi, hor görme, onaylama, vb.), 5'li likert tipi (1: hiç hissetmiyorum...5: çok hissediyorum) alınan yüksek puanlar yüksek düzeyde, düşük puanlar düşük düzeyde olumlu- olumsuz duyguya işaret etmektedir. Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .88 olarak bulunmuştur.

3.6.3 Sosyal mesafe ölçeği

Bogardus (1925) tarafından geliştirilen ölçek Çarkoğlu ve Toprak tarafından türkçeye uyarlanmış olup (Karaoğlu, 2015; Akt: Yangın, 2017), (1: hiç rahatsızlık duymam... 5: çok rahatsızlık duyarım) şeklinde 5'li likert tipindedir. Güvenilirlik Cronbach Alpha.90 olarak bulunmuştur. 6 maddeden oluşmaktadır (Suriyeli biri ile evlenseniz, yakın arkadaşınız olsa, vb.).

3.6.4 Tehdit algısı ölçeği

Demirdağ ve Hasta'nın 11-14. Temmuz. 2017'de Avrupa Psikoloji Kongresi'nde sundukları sözlü bildiri de kullandıkları, kendilerinin geliştirdiği ve çalışmalarında Cronbach Alpha güvenilirlik değeri gerçekçi tehdit için .95, sembolik tehdit için .92 bulunan 8'i gerçekçi tehdit (Sığınmacılar işsizlik oranlarının artmasına ve işçilik ücretlerinin düşmesine neden olmaktadır, Sığınmacılar sağlık, eğitim ve ulaşım gibi sosyal hizmetlerin aksamasına ve kalitesinin düşmesine yol açmaktadır, Sığınmacılara yapılan harcamalardan dolayı Türkiye'deki fakir insanlara yeterli düzeyde sosyal yardım yapılamamaktadır, Sığınmacılardan dolayı kiralar ve halkın konut bulma sorunu

artmaktadır, vb.), 7'si sembolik tehdit (Sıgıncımlardan dolayı (örneğin Arapça tabelalar, araç plakaları ve konuşmalar) ölkemizin göröntüsü gün geçtikçe Araplara benzemektedir, Sıgıncımların yaşam tarzı ile bizim yaşam tarzımız birbirine hiç benzemiyor, vb.) olmak üzere 15 maddeden oluşan tehdit algısı ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte yer alan ifadeler (1: Hiç katılmıyorum...5: Tamamen katılıyorum) şeklinde 5' li likert tipi şeklinde düzenlenmiş olup, ortalama verilerine göre yüksek puanlar tehdit algısının varlığına işaret etmektedir.

4. BULGULAR

4.1 Katılımcı Verilerinin Dağılım Özellikleri

Örneklem grubundan elde edilen verilere frekans analizi uygulanarak, çarpıklık ve basıklık değerinin -1,5 +1,5 aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim, meslek, gelir durumu aralıklarına ilişkin demografik verilerin sıklık dağılımları Çizelge 4.1’ de gösterilmiştir.

Çizelge 4.1: Demografik Veriler Frekans Analizi

		N	%
Yaş	18-25	169	27,8
	26-35	118	19,4
	36-45	136	22,4
	46-55	96	15,8
	55+	89	14,6
	Total	608	100,0
Cinsiyet	Erkek	246	40,5
	Kadın	362	59,5
	Total	608	100,0
Eğitim durumu	Okur yazar	9	1,5
	İlkokul	91	15,0
	Ortaokul	80	13,2
	Lise	128	21,1
	Lisans	237	39,0
	Y. Lisans	46	7,6
	Doktora	17	2,8
	Total	608	100,0
Meslek	İşsiz	177	29,1
	Öğrenci	88	14,5
	İşçi	139	22,9
	Esnaf	56	9,2
	Memur	148	24,3
	Total	608	100,0
Gelir	0-1603 TL	247	40,6
	1604-3000 TL	152	25,0
	3001-5000 TL	121	19,9
	5001-8000 TL	63	10,4
	8000+	25	4,1
	Total	608	100,0
İlçe	Sultanbeyli	304	50,0
	Kadıköy	304	50,0
	Total	608	100,0

Yaş gruplarına göre dağılım incelendiğinde; 18-25 yaş grubu kişilerin oranı %27,8, 26-35 yaş grubu kişilerin oranı %19,4 olup 36-45 yaş grubu kişilerin oranı %22,4'tür. 46-55 yaş grubu kişilerin oranı %15,8 olup 55+ yaş grubu kişilerin oranı %14,6'dır. Katılımcıların %40,5'i erkek, %59,5'i ise kadındır.

Eğitim durumuna göre dağılım incelendiğinde; okuryazar olanların oranı %1,5, ilköğretim mezunu olanların oranı %15, ortaokul mezunu olanların oranı %13,2'dir. Lise mezunları oranı %21,1, lisans mezunu olanların oranı %39, yüksek lisans mezunu olanların oranı %7,6 olup doktora mezunları oranı %2,8'dir.

Katılımcıların %29,1'i işsiz olup %14,5'i öğrenci, %22,9'u işçi, %9,2'si esnaf, %24,3'ü memurdur.

Gelir grubuna göre dağılım incelendiğinde; 0-1603 TL geliri olanların oranı %40,6, 1604-3000 TL geliri olanların oranı %25, 3001-5000 TL geliri olanların oranı %19,9 olup, 5001-8000 TL geliri olanların oranı %10,4, 8000+ geliri olanların oranı ise %4,1'dir. Katılımcıların yarısı Sultanbeyli, yarısı Kadıköy' de yaşamaktadır.

Çalışmaya katılanların dış gruba yönelik duygular ölçeği maddelerine verdikleri cevapların sıklık dağılımları aşağıda (Çizelge 4. 2) gösterilmiştir.

Çizelge 4.2: Dış Gruba Yönelik Duygular Ölçeğine Göre Frekans Analizi

	Hiç hissetmiyorum		Hissetmiyorum		Kararsızım		Hissediyorum		Çok hissediyorum	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Suriyeli göçmenlere düşmanlık	189	31,1%	169	27,8%	72	11,8%	89	14,6%	89	14,6%
Suriyeli göçmenlere hayranlık hissediyorum	464	76,3%	115	18,9%	12	2,0%	9	1,5%	8	1,3%
Suriyeli göçmenlere antipati hissediyorum	143	23,6%	133	21,9%	68	11,2%	113	18,6%	149	24,6%
Suriyeli göçmenleri benimseme	376	61,8%	142	23,4%	49	8,1%	26	4,3%	15	2,5%
Suriyeli göçmenlere karşı üstünlük	225	37,0%	157	25,8%	43	7,1%	67	11,0%	116	19,1%
Suriyeli göçmenlere hor görme	241	39,8%	165	27,2%	58	9,6%	56	9,2%	86	14,2%

Çizelge 4.2 (devam): Dış Gruba Yönelik Duygular Ölçeğine Göre Frekans Analizi

	Hiç hissetmiyorum		Hissetmiyorum		Kararsızım		Hissediyorum		Çok hissediyorum	
Suriyeli göçmenlere sevgi	379	62,3%	134	22,0%	61	10,0%	22	3,6%	12	2,0%
Suriyeli göçmenlerin varlığını onaylama	358	58,9%	123	20,2%	70	11,5%	31	5,1%	26	4,3%
Suriyeli göçmenlerden nefret	204	33,6%	148	24,3%	55	9,0%	91	15,0%	110	18,1%
Suriyeli göçmenlerden dışlama	131	21,6%	139	22,9%	44	7,3%	55	9,1%	237	39,1%
Suriyeli göçmenlere sıcaklık	395	65,0%	130	21,4%	45	7,4%	26	4,3%	12	2,0%

Suriyeli göçmenlere düşmanlık maddesinin analizinde katılımcıların % 31,1 (N=189)' nin düşmanlık hiç hissetmediği, %14.6 (N=89)' nın çok hissettiği görülmektedir.

Suriyeli göçmenlere hayranlık maddesine ise katılımcılar % 76,3 (N=464) hiç hissetmiyorum %1,3 (N=8) çok hissediyorum cevabını vermişlerdir.

Örneklem grubunun %23,6 (N=143)' sı Suriyeli göçmenlere antipati hiç hissetmediklerini, % 24,6 (N=149)' sı çok hissettiklerini bildirmişlerdir.

Katılımcılara Suriyeli göçmenleri benimseme duygusuna dair hisleri sorulduğunda %61,3 (N=376)' ü hiç benimseme hissetmediklerini, % 2,5 (N=15)' i çok benimseme hissettiklerini bildirmişlerdir.

Suriyeli göçmenlere üstünlük hiç hissetmeyen katılımcılar %37, (N=225), çok hissedenler ise %19,1 (N=116)' dir.

Çalışmaya katılanların %39,8 (N=241)' i Suriyeli göçmenlere yönelik hor görme duygusuna hiç hissetmiyorum, %14, 2 (N=86)' si çok hissediyorum cevabı vermiştir.

Katılımcıların %62,3 (N=379)' ü Suriyeli göçmenlere sevgi hiç hissetmediklerini bildirirken, %2, (N=12)' i çok hissettiklerini ifade etmiştir.

Suriyeli göçmenlerin varlığını onaylama maddesine ise katılımcıların % 58, 9 (N=358)' u hiç onaylamıyorum, % 4,3 (N=26)'ü çok onaylama hissi duydukları şeklinde cevaplamıştır.

Katılımcılara Suriyeli göçmenlere yönelik nefret hissi sorulduğunda %33,6 (204)' sı hiç nefret etmediklerini, % 18,1 (N=110)' i ise bu hisse hiç katılmadıklarını bildirmiştir.

Suriyeli göçmenleri dışlama duygusuna katılımcıların %21,6 (N=131)' hiç hissetmiyorum, %39,1 (N=237)' i çok hissediyorum cevabı vermiştir.

Katılımcılara Suriyeli göçmenlere sıcaklık hissedip hissetmedikleri sorulmuş %65, (N=395)' ı sıcaklık hiç hissetmiyorum, %2, (N=12)'ı çok hissediyorum şeklinde değerlendirmiştir.

Ölçekten alınan verilere göre katılımcıların en yoğun hissedilen duyguya katılma oranı çok hissediyorum %39,1 (237) ile Suriyeli sığınmacılara yönelik dışlama, hiç hissetmiyorum %65, (395) ile sıcaklık duygusudur.

Örneklem grubunu oluşturan 608 kişinin yarısı Kadıköy İlçesinden, yarısı da Sultanbeyli İlçesinden olmak üzere ölçeği değerlendirmiştir.

Katılımcıların sosyal mesafe ölçeğine verdikleri cevapların sıklık dağılımları Çizelge 4. 3' teki gibidir.

Çizelge 4.3: Sosyal Mesafe Ölçeğine Göre Frekans Analizi

	Hiç rahatsızlık duymam		Rahatsızlık duymam		Kararsızım		Rahatsızlık duyarım		Çok rahatsızlık duyarım	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Suriyeli biri ile evlenseniz	83	13,7%	49	8,1%	84	13,8%	94	15,5%	298	49,0%
Suriyeli yakın bir arkadaşınız olsa	75	12,3%	88	14,5%	117	19,2%	105	17,3%	223	36,7%
Suriyeli kapı komşunuz olsa	58	9,5%	85	14,0%	76	12,5%	114	18,8%	275	45,2%
Suriyeli biri ile aynı sokakta yaşıyor olsanız	73	12,0%	91	15,0%	73	12,0%	115	18,9%	256	42,1%
Suriye biri ile aynı yerde çalışıyor olsanız	73	12,0%	94	15,5%	64	10,5%	97	16,0%	280	46,1%
Suriyeli bir patronunuz olsa	32	5,3%	31	5,1%	35	5,8%	85	14,0%	425	69,9%

Çizelge 4.3'ten de görüleceği üzere katılımcıların %13,7 (N=83)' si Suriyeli göçmenlerden biri ile evlilik konusunda hiç rahatsızlık duymayacağını, %49, (N=298) çok rahatsızlık duyacağını bildirmiştir.

Suriyeli göçmenler ile yakın arkadaşlık kurma fikrine katılımcıların verdiği cevap %12,3 (N=75) hiç rahatsızlık duymam, %36,7 (N=223) çok rahatsızlık duyarım şeklindedir.

Katılımcıların Suriyeli göçmenler ile kapı komşusu olup olmama hakkında ne düşündükleri sorulduğunda %9,5 (N=58)'i hiç rahatsızlık duymayacaklarını, %45,2 (N=275)' si çok rahatsızlık duyacaklarını ifade etmişlerdir.

Suriyeli göçmenler ile aynı sokakta yaşama maddesine katılımcıların %12, (N=73)' ı hiç rahatsızlık duymam, %42,1 (N=256)' i çok rahatsızlık duyarım şeklinde cevap vermiştir.

Katılımcıların Suriyeli göçmenler ile aynı iş yerinde çalışıp çalışmama fikrinde ifadeleri %12, (N=73) hiç rahatsızlık duymam, %46,1 (N=280) çok rahatsızlık duyarım şeklindedir.

Çalışmaya katılanların Suriyeli göçmenlerden birinin patronunuz olma düşüncesindeki hisleri sorulduğunda %5,3 (N=32)' ü hiç rahatsızlık duymayacağını, %69,9 (425)' u çok rahatsızlık duyacağını bildirmiştir.

Sonuçlardan anlaşılacağı üzere katılımcıların çok rahatsızlık duyarım görüşü %36,7 (N=223) ile en az olarak Suriyeli göçmenlerle yakın arkadaş olma, Suriyeli göçmenlerden birinin patronunuz olması %69,9 (N=425) ile de bildirilen en yüksek olma özelliği taşımaktadır.

Katılımcıların 304' ü Kadıköy İlçesinde, 304' ü Sultanbeyli İlçesinde ikamet etmektedirler.

Çalışmaya iştirak edenlerin tehdit algısı ölçeği verilerinden elde edilen sıklık dağılımı sonuçları Çizelge 4.4' te gösterilmiştir.

Çizelge 4.4: Tehdit Algısı Ölçeği Maddelerine Göre Frekans Analizi

	Hiç katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen katılıyorum	
	N	%	N	%	N	%	n	%	N	%
Sığınmacılar işsizlik oranlarının artmasına ve işçilik ücretlerinin düşmesine neden olmaktadır	28	4,6%	31	5,1%	29	4,8%	110	18,1%	410	67,4%
Sığınmacılar sağlık, eğitim ve ulaşım gibi sosyal hizmetlerin aksamasına ve kalitesinin düşmesine yol açmaktadır	27	4,4%	44	7,2%	45	7,4%	100	16,4%	392	64,5%
Sığınmacılara yapılan harcamalardan dolayı Türkiye'deki fakir insanlara yeterli düzeyde sosyal yardım yapılamamaktadır	63	10,4%	68	11,2%	66	10,9%	90	14,8%	321	52,8%
Sığınmacılardan dolayı (örneğin Arapça tabelalar, araç plakaları ve konuşmalar) ülkemizin görüntüsü gün geçtikçe Araplara benzemektedir	26	4,3%	44	7,2%	41	6,7%	84	13,8%	413	67,9%
Sığınmacıların yaşam tarzı ile bizim yaşam tarzımız birbirine hiç benzemiyor	41	6,7%	91	15,0%	89	14,6%	114	18,8%	273	44,9%
Sığınmacılardan dolayı kiralar ve halkın konut bulma sorunu artmaktadır	24	3,9%	37	6,1%	47	7,7%	98	16,1%	402	66,1%
Sığınmacıların içine karışan terör örgütü üyeleri halkın can güvenliğine büyük bir tehlike oluşturmaktadır	98	16,1%	81	13,3%	90	14,8%	93	15,3%	246	40,5%
Böyle devam ederse sığınmacılardan dolayı ülkemiz bir gün Araplaşacak	45	7,4%	55	9,0%	54	8,9%	73	12,0%	381	62,7%
Sığınmacılar Türkiye'nin sosyo-kültürel kural ve değerlerine uyum sağlamak için hiç çaba harcamamaktadır	33	5,4%	47	7,7%	53	8,7%	97	16,0%	378	62,2%
Sığınmacıların kültürü ile bizim kültürümüz birbirine pek benzemiyor	51	8,4%	97	16,0%	80	13,2%	107	17,6%	273	44,9%

Çizelge 4.4 (devam): Tehdit Algısı Ölçeği Maddelerine Göre Frekans Analizi

	Hiç katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen katılıyorum	
	N	%	N	%	N	%	n	%	N	%
Sığınmacılar cinayet, gasp ve hırsızlık gibi suçlar işleyerek ülkenin asayiş ve huzurunu bozmaktadır	30	4,9%	37	6,1%	58	9,5%	95	15,6%	388	63,8%
Sığınmacıların aile değerleri (örneğin çocuk yetiştirme ve evlilik gibi) ile bizim aile değerlerimiz çok farklı	44	7,2%	90	14,8%	94	15,5%	113	18,6%	267	43,9%
Sığınmacılar ülkenin nüfus ve politik dengesini bozma potansiyeli taşımaktadır	20	3,3%	32	5,3%	51	8,4%	95	15,6%	410	67,4%
Sığınmacıların neden olduğu ekonomik yük halkın refah düzeyini düşürmektedir	36	5,9%	40	6,6%	49	8,1%	108	17,8%	375	61,7%
Sığınmacıların inandığı sosyal ve politik değerler ile bizim inandığımız sosyal ve politik değerlerin uyuşması zordur	31	5,1%	41	6,7%	98	16,1%	102	16,8%	336	55,3%

Katılımcılara yöneltilen Suriyeli sığınmacılar işsizlik oranlarının artmasına ve işçilik ücretlerinin düşmesine neden olmaktadır maddesine katılıp katılmadıkları sorusundan elde edilen verilere göre %4,6 (N=28)' sı hiç katılmadıklarını, %67,4 (N=410)' ü tamamen katıldıklarını bildirmiştir.

Sığınmacılar sağlık, eğitim ve ulaşım gibi sosyal hizmetlerin aksamasına ve kalitesinin düşmesine yol açmaktadır görüşüne ise katılımcıların %4,4 (N=27)' ü hiç katılmadıklarını, %64,5 (N=392)' i tamamen katıldıklarını bildirmiştir.

Suriyeli sığınmacılara yapılan harcamalardan dolayı Türkiye' deki fakir insanlara yeterli düzeyde sosyal yardım yapılamamaktadır ifadesine katılımcılar tarafından verilen cevaplar %10,4 (N=63)' ü hiç katılmıyorum, %52,8 (N=8321)' i tamamen katılıyorum şeklindedir.

Sığınmacılardan dolayı (Arapça tabelalar, araç plakaları ve konuşmalar gibi) Ülkemizin görüntüsü gün geçtikçe Araplara benzemektedir maddesine dair katılımcıların görüşleri %4,3 (N=26)' ü hiç katılmıyorum, %67,9 (N=413)'u tamamen katılıyorum şeklindedir.

Katılımcılar, Suriyeli sığınmacıların yaşam tarzı ile bizim yaşam tarzımız birbirine hiç benzemiyor ifadesine %6,7 (N=41) hiç katılmıyorum, %44,9 (N=273) tamamen katılıyorum şeklinde cevap vermiştir.

Suriyeli sığınmacılardan dolayı kiralar ve halkın konut bulma sorunu artmaktadır maddesine katılımcılardan alınan cevaplar %3,9 (N=24) hiç katılmıyorum, %66,1(N=402) tamamen katılıyorum şeklindedir.

Örneklem grubundan elde edilen verilere göre katılımcılar, Suriyeli sığınmacıların içine karışan terör örgütü üyeleri halkın can güvenliğine büyük bir tehlike oluşturmaktadır fikrine %16,1 (N=98) hiç katılmadıklarını, %40,5 (N=246)' i tamamen katıldıklarını bildirmiştir.

Böyle devam ederse Suriyeli sığınmacılardan dolayı Ülkemiz birgün Araplaşacak tehdidinde dair katılımcıların algısının %7,4 (N=45)' ünün hiç katılmıyorum, %62,7 (N=381)' nin tamamen katılıyorum şeklinde olduğu görülmektedir.

Suriyeli sığınmacıların Türkiye' nin sosyo kültürel kural ve değerlerine uyum sağlamak için hiç çaba harcamadıklarına yönelik görüşe katılımcıların %5,4 (N=33)' ü hiç katılmadıklarını, %62,2 (N=378)unun ise tamamen katıldıklarını bildirmiştir.

Katılımcıların, Suriyeli sığınmacıların kültürü ile bizim kültürümüz birbirine pek benzemiyor maddesine %8,4 (N=51)' ünün hiç katılmıyorum, %44,9 (N=273)' unun ise tamamen katılıyorum cevabı verdiği görülmektedir.

Suriyeli sığınmacılar cinayet, gasp ve hırsızlık gibi suçlar işleyerek ülkenin asayiş ve huzurunu bozmaktadır görüşünü katılımcılar %4,9 (N=30) hiç katılmıyorum, %63,8 (N=388) tamamen katılıyorum şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılar Suriyeli sığınmacılara yönelik aile değerlerinin (çocuk yetiştirme, evlilik gibi) bizim aile değerleriyle örtüşmediği, birbirinden çok farklı olduğuna

yönelik ifadeye %7,2 (N=44) hiç katılmadıklarını, %43,9 (N=267)) tamamen katıldıklarını beyan etmiştir.

Suriyeli sığınmacıların ülkenin nüfus ve politik dengesini bozma potansiyeli taşıdıkları tehdit algısına katılımcıların %3,3 (N=20)' ünün hiç katılmadıklarını, %67,4 (N=410)' ünün de tamamen katıldıkları görülmektedir.

Çalışmaya katılanlar Suriyeli sığınmacıların neden olduğu ekonomik yükün halkın refah seviyesini düşürdüğüne dair ifadeye verdikleri cevap %5,9 (N=36) hiç katılmadıkları, %61,7 (N=375) tamamen katıldıkları yönündedir.

Suriyeli sığınmacıların inandığı sosyal politik değerler ile bizim inandığımız sosyal ve politik değerlerin uyuşması zordur maddesine katılımcılar %5,1 (N=31) hiç katılmıyorum, %55, 3 (N=336) tamamen katılıyorum cevabı vermiştir.

Tehdit algısı ölçeğinin katılımcıların verdikleri cevaplara göre dağılımından en yüksek sembolik tehdit algısına katılım oranı %67,9 (N=413) ile ülkemiz gün geçtikçe Araplara benzemektedir, en düşük sembolik tehdit algısına katılım oranının ise %40,5 (N=246) ile sığınmacıların içine karışan terör örgütü üyelerinin halkın can güvenliğine tehlike oluşturduğu ifadesidir. Gerçekçi tehdit algısına en yüksek katılım oranı %67,4 (N=410) ile sığınmacıların işsizlik oranının artmasına ve işçilik ücretlerinin düşmesine neden olmaktadır maddesidir. Gerçekçi tehdit algısına en düşük katılım oranının ise %61,7 (N=375) ile sığınmacıların ekonomik yükünün halkın refah seviyesini düşürdüğüne dair görüşür.

Katılımcıların 304' ü Kadıköy İlçesinde 304' ü Sultanbeyli İlçesinde ikamet etmektedir.

4.2 Gruplar Arası Ortalama Farkları

Kullanılan ölçeklerden elde edilen puanların yaş, cinsiyet, eğitim, meslek, gelir gruplarına ve Sultanbeyli ilçesinden elde edilen puanlar ile Kadıköy ilçesinden elde edilen puanların birbirinden anlamlı düzeyde farkı olup olmadıkları için tek yönlü Anava ve bağımsız grupta T testi, eğer anlamlı düzeyde fark var ise bu farkın hangi gruptan kaynaklandığını ölçmek için yapılan Tukey testi sonuç çizelgeleri aşağıda verilmiştir.

4.2.1 Yaş gruplarına göre ortalama farkları

Dış gruba yönelik duygular ölçeği, sosyal mesafe ölçeği ve tehdit algısı ölçeğinin yaş gruplarına göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı testi yapılarak bazı alt gruplarda anlamlı bir farklılığın tespiti çizelge 4.5’ te verilmiştir.

Çizelge 4.5: Yaş Özelliklerine Göre Grup Farklılıkları

			N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
Dış Gruba Yönelik Duygular	18-25	169	38,3	9,0	2,017	0,091	
	26-35	118	36,5	8,5			
	36-45	136	38,5	9,3			
	46-55	96	38,4	9,7			
	55+	89	40,0	8,8			
	Total	608	38,3	9,1			
Sosyal Mesafe Ölçeği	18-25	169	22,8	7,0	2,928	0,020*	
	26-35	118	21,5	7,0			
	36-45	136	22,9	6,7			
	46-55	96	22,2	7,5			
	55+	89	24,7	6,3			
	Total	608	22,8	7,0			
Toplam Tehdit	18-25	169	62,2	11,7	0,713	0,583	
	26-35	118	61,3	11,6			
	36-45	136	60,4	14,5			
	46-55	96	60,3	16,4			
	55+	89	62,8	15,2			
	Total	608	61,4	13,7			
<i>Gerçekçi Tehdit</i>	18-25	169	34,0	5,8	0,773	0,543	
	26-35	118	33,1	6,7			
	36-45	136	32,9	7,4			
	46-55	96	32,6	8,7			
	55+	89	33,6	8,0			
	Total	608	33,3	7,2			
<i>Sembolik Tehdit</i>	18-25	169	28,3	6,7	0,807	0,521	
	26-35	118	28,2	5,8			
	36-45	136	27,4	7,6			
	46-55	96	27,8	8,3			
	55+	89	29,1	8,2			
	Total	608	28,1	7,2			

*p<0,05

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; sosyal mesafe ölçeği yaş gruplarına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken ($p<0,05$), diğer alt boyutlar yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Anlamlı farklılık gösteren sosyal mesafe ölçeği için farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre; 55+ yaş grubu kişilerin sosyal mesafe düzeyi diğer yaş gruplarından anlamlı derecede daha yüksek çıktığı görülmektedir.

4.2.2 Cinsiyet gruplarına göre ortalama farkları

Dış gruba yönelik duygular ölçeği, sosyal mesafe ölçeği ve tehdit algısı ölçeğinin cinsiyet gruplarına göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının Tespiti İçin yapılan bağımsız gruplarda t testi sonuçları Çizelge 4.6' da verilmiştir.

Çizelge 4.6: Cinsiyet özelliklerine Göre Grup Farklılıkları

				N	Ortalama	Std. Sapma	T	P
Dış Gruba Yönelik Duygular	Erkek	246	39,1	9,2	3,223	0,073		
	Kadın	362	37,7	8,9				
	Total	608	38,3	9,1				
Sosyal Mesafe Ölçeği	Erkek	246	22,2	7,0	2,704	0,101		
	Kadın	362	23,1	7,0				
	Total	608	22,8	7,0				
Toplam Tehdit	Erkek	246	61,2	14,1	0,098	0,754		
	Kadın	362	61,6	13,4				
	Total	608	61,4	13,7				
Gerçekçi Tehdit	Erkek	246	33,3	7,3	0,003	0,955		
	Kadın	362	33,3	7,1				
	Total	608	33,3	7,2				
Sembolik Tehdit	Erkek	246	27,9	7,4	0,421	0,517		
	Kadın	362	28,3	7,1				
	Total	608	28,1	7,2				

Bağımsız gruplarda T testi sonuçlarına göre; dış gruba yönelik algılar, sosyal mesafe ölçeği ve tehdit algısı ölçeği cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir($p>0,05$). Diğer bir ifade ile kadın ve erkeklerin dış gruba yönelik algılar, sosyal mesafe ölçeği ve tehdit algısı ölçeği düzeyleri aynıdır.

4.2.3 Eğitim gruplarına göre ortalama farkları

Dış gruba yönelik algılar, sosyal mesafe ölçeği ve tehdit algısı ölçeğinin eğitim durumlarına göre ortalamaları ve bu ortalamaların anlamlı farklılık arz edip etmediği Çizelge 4.7’ de belirlenmiştir.

Çizelge 4.7: Eğitim Özelliklerine Göre Grup Farklılıkları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
Dış Gruba Yönelik Duygular	Okuryazar	9	41,3	11,3	2,032	0,060
	İlkokul	91	39,2	9,5		
	Ortaokul	80	40,0	8,4		
	Lise	128	38,7	9,2		
	Lisans	237	37,5	8,9		
	Y. Lisans	46	35,3	9,0		
	Doktora	17	38,1	8,9		
	Total	608	38,3	9,1		
Sosyal Mesafe Ölçeği	Okur yazar	9	24,9	5,0	2,465	0,023*
	İlkokul	91	22,6	7,1		
	Ortaokul	80	24,8	6,2		
	Lise	128	23,2	6,5		
	Lisans	237	22,2	7,1		
	Y. Lisans	46	20,6	8,3		
	Doktora	17	24,0	6,4		
	Total	608	22,8	7,0		
Toplam Tehdit	Okur yazar	9	58,4	11,6	3,961	0,001*
	İlkokul	91	55,6	16,1		
	Ortaokul	80	60,6	15,3		
	Lise	128	62,6	12,6		
	Lisans	237	63,1	12,1		
	Y. Lisans	46	61,3	14,5		
	Doktora	17	65,4	12,0		
	Total	608	61,4	13,7		
Gerçekçi Tehdit	Okur yazar	9	32,7	5,4	2,208	0,041*
	İlkokul	91	31,1	8,7		
	Ortaokul	80	33,4	8,0		
	Lise	128	34,0	6,7		
	Lisans	237	33,8	6,4		
	Y. Lisans	46	32,3	7,5		
	Doktora	17	35,2	6,5		
	Total	608	33,3	7,2		

Çizelge 4.7 (devam): Eğitim Özelliklerine Göre Grup Farklılıkları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
Sembolik Tehdit	Okur yazar	9	25,8	7,5	5,787	0,000*
	İlkokul	91	24,5	8,7		
	Ortaokul	80	27,3	7,9		
	Lise	128	28,6	6,5		
	Lisans	237	29,3	6,3		
	Y. Lisans	46	28,9	7,5		
	Doktora	17	30,2	6,0		
	Total	608	28,1	7,2		

*p<0,05

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; sosyal mesafe ölçeği, Tehdit algısı genel düzeyi ile gerçekçi tehdit ve sembolik tehdit alt boyutları eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken (p<0,05), dış gruba yönelik duygular alt boyutu eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Anlamlı farklılık gösteren ölçek ve alt boyutlar için farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre;

Sosyal mesafe ölçeği için; okur yazar olanların ve ortaokul mezunlarının sosyal mesafe düzeyi lisans ve yüksek lisans mezunlarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Toplam tehdit algısı için; ortaokul, lise, lisans, yüksek lisans ve doktora mezunu kişilerin ortalaması ilkokul mezunu olanlardan anlamlı derecede daha yüksektir.

Gerçekçi tehdit alt boyutu için; ortaokul, lise, lisans ve doktora mezunlarının gerçekçi tehdit ortalaması ilkokul mezunlarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Sembolik tehdit alt boyutu için; ortaokul, lise, lisans, yüksek lisans ve doktora mezunlarının ortalaması ilkokul mezunları ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir. Ek olarak lisans mezunları ortalaması ortaokul mezunları ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir.

4.2.4 Meslek gruplarına göre ortalama farkları

Dış gruba yönelik algılar, sosyal mesafe ölçeği ve tehdit algısı ölçeğinin meslek gruplarına göre elde edilen ortalamaları ve hangi grubun anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğine dair sonuçlar Çizelge 4.8' de gösterilmiştir.

Çizelge 4.8: Meslek Özelliklerine Göre Grup Farklılıkları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
Dış Gruba Yönelik Duygular	İşsiz	177	40,6	9,0	9,163	0,000*
	Öğrenci	88	38,3	9,0		
	İşçi	139	39,5	9,0		
	Esnaf	56	35,8	10,6		
	Memur	148	35,2	7,6		
	Total	608	38,3	9,1		
Sosyal Mesafe Ölçeği	İşsiz	177	24,7	6,4	7,092	0,000*
	Öğrenci	88	22,8	7,3		
	İşçi	139	22,7	6,9		
	Esnaf	56	19,8	7,7		
	Memur	148	21,7	6,7		
	Total	608	22,8	7,0		
Toplam Tehdit	İşsiz	177	61,0	12,8	12,757	0,000*
	Öğrenci	88	61,5	13,1		
	İşçi	139	64,6	11,6		
	Esnaf	56	50,2	19,6		
	Memur	148	63,2	12,0		
	Total	608	61,4	13,7		
Gerçekçi Tehdit	İşsiz	177	33,6	6,8	12,705	0,000*
	Öğrenci	88	33,4	6,8		
	İşçi	139	34,9	6,0		
	Esnaf	56	27,3	10,5		
	Memur	148	33,7	6,2		
	Total	608	33,3	7,2		
Sembolik Tehdit	İşsiz	177	27,4	7,2	10,932	0,000*
	Öğrenci	88	28,1	6,9		
	İşçi	139	29,7	6,3		
	Esnaf	56	23,0	9,8		
	Memur	148	29,4	6,2		
	Total	608	28,1	7,2		

*p<0,05

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; Dış gruba yönelik duygular, sosyal mesafe ölçeği ve tehdit algısı ölçeği ve alt boyutları mesleğe göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (p<0,05). Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre;

Dış gruba yönelik duygular ölçeği için; işsiz ve işçilerin dış gruba yönelik duygular düzeyi esnaf ve memurlardan anlamlı derecede daha yüksektir. Ek olarak öğrencilerin dış gruba yönelik duygular düzeyi memurlardan anlamlı derecede daha yüksektir.

Sosyal mesafe ölçeği için; işsizlerin sosyal mesafe düzeyi öğrenci, işçi, esnaf ve memurlardan anlamlı derecede daha yüksek olup, öğrenci ve işçilerin sosyal mesafe düzeyi esnaflardan anlamlı derecede daha yüksektir.

Toplam tehdit algısı için; işsizlerin, öğrencilerin ve memurların toplam tehdit algısı düzeyi esnaflardan, işçilerin toplam tehdit algısı düzeyi de işsizlerden anlamlı derecede daha yüksektir.

Gerçekçi tehdit algısı alt boyutu için; işsizlerin, öğrencilerin, işçilerin ve memurların gerçekçi tehdit algısı düzeyi esnaflardan anlamlı derecede daha yüksektir.

Sembolik tehdit algısı alt boyutu için, tüm meslek gruplarının sembolik tehdit algısı düzeyi esnaflardan anlamlı derecede daha yüksektir. Ek olarak işçilerin ve memurların sembolik tehdit algısı işsizlerden anlamlı derecede daha yüksektir.

4.2.5 Ekonomik gelir gruplarına göre ortalama farkları

Dış gruba yönelik duygular ölçeği, sosyal mesafe ölçeği ve tehdit Algısı ölçeğinin gelire göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti Çizelge 4.9' daki gibidir.

Çizelge 4.9: Ekonomik Gelir Özelliklerine Göre Grup Farklılıkları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
Dış Gruba Yönelik Duygular	0-1603 TL	247	40,1	9,0	7,107	0,000*
	1604-3000 TL	152	38,6	8,6		
	3001-5000 TL	121	35,2	7,9		
	5001-8000 TL	63	36,9	9,7		
	8000+	25	35,7	11,5		
	Total	608	38,3	9,1		
Sosyal Mesafe Ölçeği	0-1603 TL	247	24,2	6,7	5,646	0,000*
	1604-3000 TL	152	22,6	6,5		
	3001-5000 TL	121	21,2	6,7		
	5001-8000 TL	63	21,1	7,7		
	8000+	25	21,1	8,9		
	Total	608	22,8	7,0		

Çizelge 4.9 (devam): Ekonomik Gelir Özelliklerine Göre Grup Farklılıkları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
Toplam Tehdit	0-1603 TL	247	62,0	12,3	4,093	0,003*
	1604-3000 TL	152	62,7	11,9		
	3001-5000 TL	121	62,3	13,2		
	5001-8000 TL	63	56,0	18,6		
	8000+	25	56,3	19,8		
	Total	608	61,4	13,7		
Gerçekçi Tehdit	0-1603 TL	247	34,1	6,3	6,174	0,000*
	1604-3000 TL	152	34,0	6,2		
	3001-5000 TL	121	33,1	6,9		
	5001-8000 TL	63	30,1	9,9		
	8000+	25	29,7	10,5		
	Total	608	33,3	7,2		
Sembolik Tehdit	0-1603 TL	247	27,9	7,0	2,779	0,026*
	1604-3000 TL	152	28,7	6,5		
	3001-5000 TL	121	29,2	6,6		
	5001-8000 TL	63	25,9	9,3		
	8000+	25	26,6	10,2		
	Total	608	28,1	7,2		

*p<0,05

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; Dış gruba yönelik duygular, sosyal mesafe ölçeği ve tehdit algısı ölçeği ve alt boyutları gelire göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (p<0,05).

Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre;

Dış gruba yönelik duygular ölçeği için; geliri 0-1603 TL olanların dış gruba yönelik algılar düzeyi geliri 3001-5000 TL, 5001-8000 TL ve 8000+ olanların ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür. Ek olarak geliri 1604-3000 TL olanların dış gruba yönelik algı düzeyi geliri 3001-5000 TL olanlardan anlamlı derecede daha yüksektir.

Sosyal mesafe ölçeği için; geliri 0-1603 TL olanların sosyal mesafe düzeyi diğer tüm gelir gruplarından anlamlı derecede daha yüksektir. Diğer gelir grupları arasında ise anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Toplam tehdit algısı ölçeği için; geliri 0-1603 TL, 1604-3000 TL ve 3001-5000 TL olanların toplam tehdit algısı düzeyi geliri 5001-8000 TL ve geliri 8000+ olanlardan anlamlı derecede daha yüksektir.

Gerçekçi tehdit algısı alt boyutu için; geliri 0-1603 TL, 1604-3000 TL ve 3001-5000 TL olanların toplam tehdit algısı düzeyi geliri 5001-8000 TL ve geliri 8000+ olanlardan anlamlı derecede daha yüksektir.

Sembolik tehdit algısı için geliri 0-1603 TL, 1604-3000 TL ve 3001-5000 TL olanların toplam tehdit algısı düzeyi geliri 5001-8000 TL olanlardan anlamlı derecede daha yüksektir.

4.2.6 İlçe gruplarına göre ortalama farkları

Dış gruba yönelik duygular ölçeği, sosyal mesafe ölçeği ve tehdit algısı ölçeğinin Kadıköy ve Sultanbeyli İlçelerine göre ortalamaları ve bu Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı Çizelge 4.10'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.10: İlçelere Göre Grup Farklılıkları

			N	Ortalama	Std. Sapma	T	P
Dış Yönelik Duygular	Gruba	Sultanbeyli	304	37,1	8,6	9,636	0,002*
		Kadıköy	304	39,4	9,4		
		Total	608	38,3	9,1		
Sosyal Mesafe Ölçeği	Mesafe	Sultanbeyli	304	22,5	7,1	0,823	0,365
		Kadıköy	304	23,0	6,9		
		Total	608	22,8	7,0		
Toplam Tehdit		Sultanbeyli	304	64,5	12,1	32,555	0,000*
		Kadıköy	304	58,3	14,5		
		Total	608	61,4	13,7		
Gerçekçi Tehdit		Sultanbeyli	304	34,2	6,5	9,889	0,002*
		Kadıköy	304	32,4	7,7		
		Total	608	33,3	7,2		
Sembolik Tehdit		Sultanbeyli	304	30,3	6,2	60,174	0,000*
		Kadıköy	304	25,9	7,6		
		Total	608	28,1	7,2		

*p<0,05

Bağımsız gruplarda t testi sonuçlarına göre; dış gruba yönelik duygular ölçeği, toplam tehdit algısı ölçeği ve alt boyutları ilçeye göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken (p<0,05), sosyal mesafe ölçeği ilçeye göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Kadıköy'de oturanların dış gruba yönelik duygular ölçeği düzeyi Sultanbeyli'de oturanlardan anlamlı derecede daha yüksek iken, Sultanbeyli'de oturanların toplam tehdit algısı düzeyi ile gerçekçi tehdit ve sembolik tehdit algıları düzeyi Kadıköy'de oturanlardan anlamlı derecede daha yüksektir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada, İstanbul' un sosyokültürel yapı bakımından A plus sıralamasında olan İlçesi Kadıköy ve 39 ilçe içinde, eğitim, kültürel, ekonomik gelişmişlik sıralamasında son sırada yer alan Sultanbeyli ilçelerinde yaşayan yerli halkın Suriyeli sığınmacılara yönelik kalıp yargı, ön yargı ve ayrımcılık bağlamında tehdit algısı ve demogratif özellikler, olumsuz duygu durum ve sosyal temasın yordayıcı ilişkisi araştırılmıştır.

Araştırmanın bu bölümünde verilerin istatistiksel analizinden elde edilen bulgular tartışılmış ve bulgulara dair yorumlara yer verilerek, bazı önerilerde bulunulmuştur.

Kalıp yargı, ön yargı, ayrımcılık tutumları ve duygu durumu, sosyal yakınsallık, tehdit algısı arasında birbirini tetikleyen, pekiştiren, besleyen karşılıklı bir döngü söz konusudur.

5.1 Yerli Halkın Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tehdit Algısı Demografik Özelliklere Göre Farklılaşmakta mıdır?

Cinsiyete göre; kadınların duygu durum hassasiyetinin erkeklere oranla daha yoğun olduğu bundan mütevellit kadınların, Suriyeli sığınmacıların evlerinden, yurtlarından ayrılmış belki de parçalanmış aile yapılarını daha çok dikkate alarak, misafirperver yaklaşımlarının tehdit algısını öteleyeceği öngörülebilir. Ancak sosyal mesafe ölçeği, duygu durum ölçeği ve tehdit algısı ölçeği sonucunda tehdit algısı; cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (Bkz. Çizelge 4.6). Diğer bir ifadeyle kadın ve erkeklerin bulguların düzeyi aynıdır.

Kadın ve erkeklerin kişilikleri üzerine yapılan çalışmalarda kadınların erkeklerden kişilik olarak; duygulanım biçimlerinden, doğuştan gelen ve erkek, kadın beyin yapılarının aynı olmayışından, kadınlık ve erkeklik hormon fonksiyonlarından kaynaklanan farklılıklar olduğu öne sürülmektedir (Brizendine, 2016; Tarhan, 2007; Shields, 2000; Murray, 1998).

Kadın ve erkek arasındaki bilişsel duygusal davranışsal farklılık antik çağdan itibaren mitolojilerle ve kutsal kitaplarla sürekli beslenmiştir; tanrı ile insanın güç mücadelesi diyebileceğimiz Prometheus' un Zeus' u yenerek ondan ateşi çalmasıyla başlayan savaş neticesinde kaybeden ve çok öfkelenen tanrı, kadını erkeği cezalandırmak için yaratmıştır (Yonar, 2016). Bu yaratılışta sadece sonsuz bir güzellikte ve tüm pasifize kötü duyguların temsili olan kadının insanlığa bela olduğundan söz edilmektedir. Hıristiyanların kutsal kitabı İncil' de kadının yerinin itaatkarlık, sessiz kalma olduğu ve asla kadının öğretmesine ve erkeğe egemen olmasına izin verilmeyeceği (İncil, 2014), İslam inancının kutsal kitabı Kur'an'da da erkeklerin kadınlar üzerine hakim kılındığı çünkü Allah' ın erkeği üstün yarattığı kadını da erkekten var ettiği (Yazır, 1998) belirtilmektedir. Mitolojik söylemler ve dogmatik bir yapısı olan kutsal inançlardaki bu ifadeler, zaman içinde eril zihniyetin çıkarına kullandığı, evirdiği, mübalağalı sağduyusal bilgiyle şişirerek kadınları öteleyen bir hale dönüştürülmüştür. Oluşturulan bu sosyal temsillere son yüzyıllarda bilimsel çalışmalar da eşlik etmiş, sırtını bilimselliğe dayayarak var olan cinsiyet rollerini aslında sadece pekiştirmişlerdir. Kadını aklî yetersizlik vasfıyla bilimsel ve akademik camiadan öteleyen eril zihniyetin (Schultz ve Schultz, 2007) baskıları kadın direnişlerin sonucunda zafere ulaşınca 20.-21. Yüzyıl ötekileştirme manevrası kadını duygusal açıdan vurmaya yanaşmış ve bunu da kadının lehine iyi bir vasıf gibi sunmuştur. Shields (2000) 37 ülkede yaptığı araştırmada kadınların ağlama oranının erkeklerden daha yüksek, düşmanlık duygularının daha düşük olduğunu bulgulamıştır. Murray (1998) kadınların duygusal empatide erkeklerden daha başarılı olduğunu, başkalarının yaşadığı acı olayları anlamada daha yetenekli, şefkat ve merhamet duygularının gelişmiş olduğundan söz etmektedir. Cinsiyetçi duygular olarak duyguları sınıflayan Fischer (1993), halk arasında, üzüntü, kaygı, acımak gibi duyguların güçsüz addedilip kadınlara atfedildiğini, gurur, öfke, acımasızlık gibi duyguların erkeksi duygular olarak lanse edildiğini ama bunu toplumların inşa ettiği kalıp yargılardan başka birşey olmadığını ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet, meslekî, duygusal vb. yaşamaya ve insanlığa dair her alanda bir cinsiyet rolü oluşturarak, rolü dağıttığı cinslerin ona göre davranış ve duygulanım göstermesini bekler (Fox vd., 2012). Örneğin doğuştan zayıf ve coşkusal oluş (Horney, 2017) kadın olmanın, savaşma ve şiddet uygulama becerisine sahiplik

erkek olmanın kıstasıdır (Goffman, 2014), demektir. Öyleyse erkeklerin sert bir rol oynayarak acımasız olması ve kadınsı duygular göstermemesi gerekmektedir. Ancak kadın erkek arasında bu tür cinsiyet rol ayrışımı araştırmalarda erkeklerin duygularını tam olarak ifade etmemelerine sebep olabilmektedir (Fabes ve Martin, 1991) veya araştırma sonuçlarının duygusal cinsiyetin var olduğuna yönelik çıktılarının elde edilmesine neden olabilir. Estes (2012) her bir insanın ayrı ayrı yaratılıştaki olduğunu kadınların vahşi doğasından uzaklaştırılarak, evcilleştirildiğinden söz etmektedir. Kadınların doğdukları kültürel ortam, coğrafya, topoğrafya, iklim, inanç gibi unsurları göz ardı edilerek erkekler ile duygu farklılığı olduğu toplumsal cinsiyet tarafından tekrar tekrar inşa edilerek kendine bir gerçeklik alanı oluşturmuş ki özellikle kadınlar kendileri için dile getirilen bu cinsiyetçi duygu paylaşımını içselleştirerek kabul ederek doğalarında var olduğunun ifadesiyle androsentrik söylemlerde bulunmaktadır. Bu çalışma da cinsiyetçi duygu açısından Suriyeli sığınmacılara yönelik anlamlı düzeyde bir fark olmamasından, erkek ile kadın arasında var olduğu öne sürülen empati, acıma, şefkat vb. kadınsı addedilen cinsiyetçi duyguların sadece toplumsal cinsiyet kalıp yargısının tezahürü olduğu anlaşılmaktadır.

Eğitim düzeyine göre; Tehdit algısı genel düzeyi ile gerçekçi tehdit ve sembolik tehdit alt boyutları eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (Bkz. Çizelge 4.7).

Toplam tehdit algısı, ortaokul, lise, lisans, yüksek lisans ve doktora mezunu kişilerin ortalaması ilkokul mezunu olanlardan anlamlı derecede daha yüksektir. Gerçekçi tehdit alt boyutu için; ortaokul, lise, lisans ve doktora mezunlarının gerçekçi tehdit ortalaması ilkokul mezunlarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Sembolik tehdit alt boyutu için; ortaokul, lise, lisans, yüksek lisans ve doktora mezunlarının ortalaması ilkokul mezunları ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir.

Türkler tarihî süreçte savaşçı yetenekleriyle ön plana çıkmış, vassal bir topluluk olmaksızın teşkilatlı bir devlet anlayışıyla var olmak için bağımsızlık ve özgürlük adına savaştan, mücadeleden hiç kaçınmamış bir millet olduğuna

en güzel örnek Kurtuluş Savaşı' dır. Dolayısıyla yerli halkın sosyal kimlik kuramı bağlamında katı bir ulusal kimliğe sahip olduğu söylenebilir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası' nın 45. Maddesi 2. Bendinde eğitim ve öğretimin devlet denetim ve gözetiminde yapıldığı belirtilmektedir. Ulusal kimliğin oluşumunu eğitim kurumları aracılığıyla devletin desteklediğini ve toplumsal kimliğin sürekliliğine dair olası bir kasıta karşı eğitim seviyesi yükseldikçe daha büyük bir tepki gösterileceği araştırmanın sonucuna istinaden öngörülebilir. Nitekim İzmir'de yapılan çalışmada, yerli halkın, Suriyeli sığınmacıları güvenlik ve ekonomik tehdit algısının yanı sıra laiklik ve modernleşmeye de tehdit olarak algılamaları (Parent, 2018), sosyal kimlik kuramı (Tajfel ve Turner, 1979) bağlamında ulusal kimlik tehditi (Yitmen ve Verkuyten, 2018) ile çalışmanın sonucu uyum göstermektedir. Aynı zamanda Hoffmann ve Samuk (2016) ise Suriyeli sığınmacılara atfen Türkiye sosyal yapısının değiştiğini kabul etmek durumundadır, ifadesini kullanmaktadır ki yüksek eğitilmiş yerli halk bu ifadenin toplum yansımalarını daha net görmekte, bunu bir tehdit olarak algılamaktadır, denilebilir. Lorenz (2002) insan topluluklarının bir sıralama düzeni olduğunu savunmaktadır. Sıralama düzeninin sosyal kimlik oluşumunda hiyerarşik bir yapılanmaya denk olduğu, burada sosyal kimliğin siyasi ve politik sınırları olan vatan anlayışını ifade etmeye dönüşen bir ulusal kimlik bağlamında ele alındığında, sıralama düzenine ve ulusal kimlik yapısına göre, eğitim seviyesi arttıkça Suriyeli sığınmacılara yönelik kalıp yargı, ön yargı, ayrımcılık tutumlarının beslendiği ve dolayısıyla tehdit algısı düzeyini yükselttiği görülmektedir (Abrams ve Hogg, 1998). Kültürel ve ulusal kimliğin güvende olmadığı kaygısı ön yargılı tutumu dolayısıyla tehdit algısını yükseltecektir (Berry, 2001).

Mesleğe göre; tehdit algısı ölçeği ve alt boyutları mesleğe göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (Bkz. Çizelge 4.8).

İşsizlerin, öğrencilerin ve memurların toplam tehdit algısı düzeyi esnaflardan, işçilerin toplam tehdit algısı düzeyi de işsizlerden anlamlı derecede daha yüksektir.

Gerçekçi tehdit algısı alt boyutu için; işsizlerin, öğrencilerin, işçilerin ve memurların gerçekçi tehdit algısı düzeyi esnaflardan anlamlı derecede daha yüksektir.

Sembolik tehdit algısı alt boyutu için, tüm meslek gruplarının sembolik tehdit algısı düzeyi esnaflardan anlamlı derecede daha yüksektir. Ek olarak işçilerin ve memurların sembolik tehdit algısı işsizlerden anlamlı derecede daha yüksektir.

Sembolik tehdit algısı alt boyutu için, tüm meslek gruplarının sembolik tehdit algısı düzeyi esnaflardan anlamlı derecede daha yüksektir. Ek olarak işçilerin ve memurların sembolik tehdit algısı işsizlerden anlamlı derecede daha yüksektir.

Çalışma, Çakıcı vd. (2018) Mersin’ de Türk esnafın Suriyeli esnaf hakkındaki tutumuna yönelik araştırma ile aynı seyir göstermemiştir. Çakıcı vd. (2018) çalışmasında yerli esnaf kayıt dışılık, vergi vermeme gibi Suriyeli mültecilere tanınan imtiyazların asimetrik rekabet oluşturduğundan mütevellit rahatsız olduklarını ve olumsuz tutum geliştirdiklerini dile getirmişlerdir. Bu çalışmada benzer sonucun çıkmamış olması ve meslek grupları içinde esnafın tehdit algısının düşük düzeyde olmasına bir sebep olarak, esnaf meslek grubunun işletmelerinde, düşük ücretle, vergisiz iş gücü olarak çalıştırdıkları Suriyeli sığınmacıların olup olmadığı, öz çıkar gözetip gözetmedikleri araştırmaya dahil edilmemesi çalışmanın zayıf yönüdür.

Ekonomik gelir düzeyine göre; tehdit algısı ölçeği ve alt boyutları gelire göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (Bkz. Çizelge 4.9).

Toplam tehdit algısı ölçeği için; geliri 0-1603 TL, 1604-3000 TL ve 3001-5000 TL olanların toplam tehdit algısı düzeyi geliri 5001-8000 TL ve geliri 8000+ olanlardan anlamlı derecede daha yüksektir. Alınan netice, ekonomik gelir ile tehdit algısının ters orantıda olduğunu göstermektedir. Diğer bir deyişle düşük ekonomik gelirden yüksek ekonomik gelire geçtikçe tehdit algısı düşük çıkmıştır. Bu sonuç, ekonomik refahın bozulduğu, elverişsiz ekonomik şartlara maruz kalındığı dönemlerde tehdit algısı artar (Brown, 1995; Staub, 2000; Brambilla ve Butz, 2013) savını desteklemektedir.

5.2 Yerli Halkın Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tehdit Algısı Sosyal Temas Durumuna Göre Farklılaşmakta mıdır?

Eğitim durumuna göre; sosyal temas ölçeğinden elde edilen puanlar ile okur yazar olanların ve ortaokul mezunlarının sosyal mesafe düzeyi lisans ve yüksek lisans mezunlarından anlamlı derecede daha yüksek çıkmıştır (Bkz.Çizelge 4.7).

Sosyal temas ölçeği puanlarının okur yazar ve ortaokul mezunlarında daha yüksek çıkması, düşük eğitim seviyesinde Suriyeli sığınmacılara yönelik kalıp yargı ve ön yargı tutumlarının daha yoğun olduğunu göstermektedir. Bu durum Pettigrew (1998)' in aksine sığınmacılarla yerli halkın sosyal yakınsallık bağlamında bir dostluk zemini oluşturmayacak bilakis sürekli maruz kalmanın etkisiyle ön yargılı davranışı pekiştirerek (Dovidio, 1999), grupların iyice ayrışmasına sebep olacaktır (McLaren, 2003). Ancak bu çalışmanın bir eksikliği olarak eğitim düzeyi ile ekonomik gelir bağlantısını da dikkate almak gerekmektedir. Çünkü ekonomik durum karıştırıcı etki yaratmaktadır (Brown, 1995).

Mesleğe göre; sosyal mesafe ölçeğinden elde edilen puanlar ile işsizlerin sosyal mesafe düzeyi öğrenci, işçi, esnaf ve memurlardan anlamlı derecede daha yüksek olup, öğrenci ve işçilerin sosyal mesafe düzeyi esnaflardan anlamlı derecede daha yüksektir (Bkz. Çizelge 4.7).

İşsiz, öğrenci ve işçilerin Suriyeli sığınmacılara yönelik sosyal yakınsallık tutumlarının olumsuz anlamda yüksek çıkmasının sebeplerini ırkçılık, etnisite (Wark ve Galliher, 2007) vb. sosyolojik kökene atfetmenin yanı sıra işsizlerin ve işçilerin ekonomik gelir yokluğu, azlığı, öğrencilerin mezun olunca iş bulmaya yönelik kaygıları ya da öğrenim görürken maddi zorluk yaşayıp yaşamadıklarını irdelemek gerekmektedir; kalıp yargı, kalıp yargı beslenen grubun üyelerini, kendimizden uzak tutma, araya mesafe koyma davranışını pekiştirir (Fiske ve Linville, 1980).

Ekonomik gelire göre; geliri 0-1603 TL olanların sosyal mesafe düzeyi diğer tüm gelir gruplarından anlamlı derecede daha yüksektir. Diğer gelir grupları arasında ise anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Düşük gelirden sosyal mesafe düzeyinin yüksek çıkması, ekonomik kaynağın kıtlığı gruplar arası çatışmaya sebep olur (Sherif vd., 1961). Kaynaklara erişim engellendiğinde, ön yargı gelişir (Duckitt, 2010) ve öz çıkar gözetildiğinden (Aronson vd., 2010) dış grup üyeleriyle araya mesafe konur. Sonucunda da yerli halk maddi yetersizliklerin sebebi olarak, ekonomik kaynakları paylaştığını düşündüğü Suriyeli sığınmacılara yansıtarak (Geçtan, 2002) sosyal yakınsallık kurmamaktadır.

Stephan ve Stephan (1985), iç grup kaygı algısı olarak adlandırdığı yaklaşımında anksiyete düzeyini ön yargı ile ilişkilendirerek, dış grubun varlığıyla iç grup

üyelerinin kendini, isteklerini ciddiye alınmayan, önemsenmeyen, hakir görülen, reddedilen, mahcup, çekingen hissetmesinin, rahatsızlık, iğrenme, korku gibi çıktıklarıyla birlikte dış grup üyeleri ile temastan kaçınma uzak durma olarak kendini belli eder, demektir. Çalışmanın analiziyle örtüşen bu durumda yerli halkın psikolojik iyi oluşunu olumsuz etkileyen anksiyete ile birlikte ön yargılı bir tutum sergilenecek Suriyeli sığınmacılar ile sosyal temastan kaçındığı, Pettigrew (1998)' in dostluk zemini veya dış grup ile kaynaşmak için sosyal temasın; sıkça yüzyüze gelmenin, çeşitli ortamlarda sık karşılaşmanın yeterli olmadığı görülmektedir.

5.3 Yerli Halkın Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tehdit Algısı Duygu Durumlarına Göre Farklılaşmakta mıdır?

Eğitim değişkenine göre, dış gruba yönelik duygular ölçeğinden elde edilen puanlar ile anlamlı düzeyde bir farklılık elde edilmemiştir (Bkz. Çizelge 4.7). Dış gruba yönelik duygular ölçeği verilerinin analizinde eğitim seviyesine göre bir farklılık olmaması, eğitimin katı ulusal kimlik oluşturduğu ve bunun da ön yargılı tutumdan kaynaklanmasının (Brown, 1995) yanı sıra eğitimin ahlakî ve vicdanî değerleri barındıran süperegonun (Freud, 2001) işlevselliğine bir katkısı olmadığı iddia edilebilir.

Meslek grupları için; dış gruba yönelik duygular ölçeğinden elde edilen puanlar ile işsiz ve işçilerin dış gruba yönelik duygular düzeyi esnaf ve memurlardan anlamlı derecede daha yüksektir. Ek olarak öğrencilerin dış gruba yönelik duygular düzeyi memurlardan anlamlı derecede daha yüksektir (Bkz. Çizelge 4.8). Herhangi bireye ya da gruba karşı duygulanım hissedilmesi için o birey veya grup ile bir münasebetin olması gerekir. Mal veya can varlığına, psikolojik, fiziksel kasti bir zarar olasılığında hissedilecek duyguların olumsuz olması kaçınılmazdır. Ancak hiç bir tanışıklık olmadan dahi olumsuz kalıp yargıların oluşturduğu tehdit algısı olumsuz duygu durum oluşturmaktadır (McLaren, 2003). Suriyeli sığınmacılara yönelik olumsuz duygu durum düzeyinin işçi ve işsiz meslek grubunda yüksek çıkması (McLaren, 2003) ile uyumlu olup, katılımcıların tehdit algısı düzeyi yüksekliğine bir etken, yerli halkın Suriyeli sığınmacılara yönelik yoğun kalıp yargılarının oluşturduğu olumsuz duygu durumları sebeptir denilebilir.

Ekonomik gelire göre; geliri 0-1603 TL olanların dış gruba yönelik duygular düzeyi geliri 3001-5000 TL, 5001-8000 TL ve 8000+ olanların ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür. Ek olarak geliri 1604-3000 TL olanların dış gruba yönelik duygu düzeyi geliri 3001-5000 TL olanlardan anlamlı derecede daha yüksektir (Bkz. Çizelge 4.9). Stephan ve Stephan (1985), iç grubun dış grubu değerlendirmesinde tehdit unsuru olarak gördüğü kalıp yargıların, dış gruba yönelik hoşlanmama, nefret ve düşmanlık, varlıklarını kabullenmeme, hor görme, aşağılama vb. duygular nüksettireceğinden bahsetmektedir ki bu durumda yerli halkın Suriyeli sığınmacılara yönelik yoğun kalıp yargılı bir tutum besledikleri çalışmanın verilerden elde edilen sonuçta görülmektedir. Aynı zamanda Brambilla ve Butz (2013)' un tehdit algısına dikkat çektiği ekonomik boyutta çalışmanın verileriyle örtüşmektedir. Ekonomik refahın alt düzeylerde olduğu durumlarda dış gruba yönelik kalıp yargılar ve tehdit algısı daha da pekişmektedir.

5.4 Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tehdit Algısında Sultanbeyli ve Kadıköy İlçeleri Arasında Anlamlı Düzeyde Fark Var mıdır?

Sultanbeyli İlçesi' nde Suriyeli sığınmacı nüfusunun yoğun olması (İstanbul Göç İl Müdürlüğü'nden elde edilen Göçmen yerleşim nüfusu (2016) verilerine göre Sultanbeyli ilçesi' nde sığınmacı sayısının ilçede ikamet eden yerli halk nüfusuna oranı % 6, 89), yerli halkın onlarla çeşitli sosyal ortamlarda; alışverişte, sokakta, taşıtta, aynı binada ikamet etme, okullarda, ibadethanelerde karşılaşma sıklığını arttıracaktır. Bu sık karşılaşma, Pettigrew (1998)'e göre insanlar (yerli halk) ön yargı ve kalıp yargı tutumları beslemiyorsa potansiyel dostluğu geliştirmek veya ortaya çıkarmak için zemin teşkil edecektir. Bu kuramdan hareketle çalışmada, Kadıköy İlçesi'ne göre Sultanbeyli İlçesi' nde sığınmacı nüfus ile bir arada, yüz yüze gelme sıklığı fazla olacağından, Sultanbeyli İlçesi'nde sosyal temas ölçeği verileriyle tehdit algısının düşük çıkacağı öngörülebilir. Ancak çalışmada verilerin analizi ile sosyal temas kuramı (Pettigrew, 1998) uyumlu çıkmamıştır. Sultanbeyli İlçesi' nde tehdit algısının yüksek olması yoğun ön yargılı insanlar temastan kaçınır (McLaren, 2003) yargısını doğrulayarak, Sultanbeyli İlçesi'nde Suriyeli sığınmacılara karşı kalıp yargı, ön yargı tutumunun yüksek olduğunu göstermektedir ve sosyal

yakınsallık aksine bu yüksek tutumun beslenmesine ve ayrımcılığa sebep olmaktadır; tekrarlanan maruz kalma, ön yargılı davranışları aktifleştirerek otomatikleştirir (Dovidio, 1999).

Kadıköy ilçesinin eğitim, ekonomik gelir, kültürel düzeyinin, yaşam tarzı ve şartlarının Sultanbeyli ilçesinden açık ara yüksek oluşunun tehdit algısını iki ilçe arasında farklılık oluşturup oluşturmadığını yordamak amacıyla iki ilçe evren olarak seçilmişti; Kadıköy ilçesinde, sosyal kimlik oluşumunun daha katı olacağı, bu kimliğin olası bir kalıp yargı tutumu olduğu (Abrams ve Hogg, 1998) ve tehdit algısında sosyal kimlik yoluyla psikolojik iyi oluşa baskı oluşturarak (Schimid ve Muldoon, 2013), özellikle sembolik tehditin Sultanbeyli ilçesine göre yüksek düzeyde çıkacağı çünkü sembolik tehdit; tarih, dil, gelenek, kurumlar ve politikalar ve benzeri değerlere (Brown, 1995), yani toplumsal kimliğin sürekliliğine bir tehdit algısının Kadıköy ilçesinde daha yüksek düzeyde olacağı savı ile analizler aynı doğrultuda çıkmamıştır. Aksine Sultanbeyli ilçesinin sembolik ve gerçekçi tehdit algısı düzeyleri Kadıköy ilçesinde ikamet eden yerli halka göre anlamlı derecede daha yüksek iken dış gruba yönelik duygular ölçeği düzeyi Sultanbeyli ilçesinde ikamet eden katılımcıların Kadıköy ilçesindekilere göre daha düşük çıkmıştır.

Alan yazında, daha önce Türkiye' nin farklı bölge ve şehirlerinde, özellikle Türkiye'nin Suriye'ye sınır illerinde, Suriyeli sığınmacılar ile yerli halk arasındaki ilişkileri, farklı boyutlarıyla ele alan pek çok araştırma örnekleri mevcuttur. Bu çalışmalar daha spesifik boyutta tehdit algısını ele almışlardır ve haksız ekonomik rekabet (Cakıcı, Yılmaz, vd., 2018; Kaypak ve Bimay, 2016), güvenlik ve gelecek tehdit algısı (Dilek, 2018; İyiat, 2018), genel bir sosyal kabul ve uyum, ekonomik vd. tehdit algılarını ele alan çalışmalar (Erdoğan, 2015; Erişen, 2017; Yangın, 2017) ve tehdit algısı bağlamında kalıp yargı, ön yargı, ayrımcılık tutumlarını beslemede medya dilinin rolünü konu alan (Öztürk, 2018), bu çalışma ile paralel bir seyir izlemektedir. Ancak sembolik ve gerçekçi tehdit algısının Sosyal Temas Kuramı' na göre azalma gösterdiği (Özkeçeci, 2017) araştırma, çalışmanın bulgularıyla uyum göstermemektedir. Ayrıca (Brooking Enstitüsü ve Usak 2013; Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) ve Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı (TESEV), 2015; Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Merkezi, 2016) hazırlanan raporlarda ve

(Ertan ve Ertan, 2016; Döner, 2016) yapılan çalışmalarda, sosyal kabul, uyum, kalıp yargı, ön yargı, ayrımcılık bağlamında tehdit algısına hem Suriyeli sığınmacılar hem de yerli halk açısından dikkat çekerek, ilgili resmi kurumların çözüm önerileri geliştirerek veya iyileştirerek, olası bir çatışma zemini oluşumunun bertaraf edilmesinin önemini ifade etmektedir.

Konunun güncelliği ve evrenselliği oryantalist literatüründe de genişçe yer bulmuştur. Suriyeli sığınmacılara yönelik tutum ve görüşleri ele alan kendi ülkeleri ve Türkiye, Lübnan, Ürdün gibi Suriye' ye komşu ülkelerle ilgili çalışmalar mevcuttur; Donelli (2018)'nin, ilk önce sınır güvenliğini (olası bir Kürt devleti kurulmaması) korumak adına, sonraları ahlaki bir tavırla Esad yönetiminin uzun süreli olmayacağı ve sığınmacıların ülkelerine geri dönebileceği varsayımı ile sığınmacıları kabul eden Türkiye; umulan sonuç elde edilemeyince ve “sığınmacıların ne olacağı” ve süresinin belirsizliği nedeniyle Uluslararası Mülteci Kanunu'nda yeri olmayan “ misafir” statüsüyle “geçici koruma kanunu” gibi kendine has kanunlar oluşturularak, sığınmacıların kalıcılığını engellerken öte yandan da dış politikada “ inanç kardeşliği, misafir” konumlandırmalarıyla sığınmacıların kalıcılığına meşru zemin oluşturmakta, ancak süregiden bu kalıcılığın ne zamana kadar olacağı ya da tamamen mi olacağı belirsizliği yerli halk üzerinde huzursuzluğu arttırarak, Hatay, Mardin, Kilis gibi sınır illerde demografik etnik dengenin bozulması, kira gibi yaşam maliyetleri üzerindeki ekonomik yük olma durumu, yasa dışı işletmeler açarak ve ucuz emek olarak kullanılarak kendilerinin işlerini ellerinden almakla suçladıkları sığınmacıları tehdit olarak algıladıkları ifadesi (sığınmacıların politik perspektifi konumuz dışı olmakla birlikte) bu çalışma ile uyum göstermektedir.

Brown (1995) ön yargı oluşumunda tarihsel arka planı öne çıkarmasıyla paralel olarak, çalışmada Suriyeli sığınmacılara karşı yerli halkın Araplar ve Osmanlı Devleti' nin tarihi ilişkisi üzerinden olumsuz kalıp yargılar oluşturmuş olacağı varsayımı, Mackreath ve Sağnıç (2017) tarafından sunulan raporda “Neo Osmanlılık” adı altında Suriyeli sığınmacılara gereken konforun ve sosyal uyumun sağlanmasının tarihsel bir sorumluluk olduğu imlenerek olumlanmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri kalifiye eleman özelliğini dikkate alarak ve ihtiyacı mukabilinde kısıtlı sayıda sığınmacı kabul ederken (Yiğit ve Tatch, 2017), Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin halklarının Suriyeli sığınmacılara, güvenlik (terörün sığınmacıların içine sızmış olduğu algısıyla), gitmelerine yönelik gayriinsani tutum sergilemelerine resmi kurumlar, Avrupa Birliği ve bütünlüğüne tehdit oldukları savıyla tavizkar bir yaklaşım göstermektedirler (Düvell, 2017). Ancak her ne kadar buradaki kısıtlı örnekler Avrupa' nın ve ABD' nin genelini temsil etmese de bir bakış açısı sunması bakımından; şarkiyatçılar, araştırmalarında Ürdün, Lübnan, Türkiye' nin Suriyeli sığınmacılara yaklaşımını kınayarak gelişmekte olan ülkeler ve zaten kıt olan kaynakları; var olan ekonomik, sosyal vb. İstikrarsızlıkları, bozuklukları için Suriyeli sığınmacıları günah keçisi ilan etmektedirler (Chatty, 2017), genel kanısı hakimdir.

Sonuçta, tehdit algısının Sultanbeyli ve Kadıköy ilçelerinde yüksek çıkması, Suriyeli sığınmacılar ile yerli halkın sosyo-psikolojik entegresinde eksiklikler var olduğunu, sığınmacılar eğer gitmeyecekler ise, geleceğe yönelik tümleşik bir uyum içinde yaşamak için, sosyalizasyon sürecinin daha verimli yönetilmesini gerekli kılmaktadır.

Bir grubun, toplumun sahip olduğu hukuk, siyaset, ekonomi, inanç ve vatan anlayışı gibi yaşamsal dinamizmi belirleyen, güzel iyi doğru bildiği değerlerin ihlali, çelişki oluşturması, çatışma yaratacaktır. Aynı zamanda dil, din, ırk, etnisite gibi farklılıklar, savaş ve çatışma yoluyla, iktidarını pekiştirmek için, otoritelerin zamanda ele alarak kullandıkları argümanlar olmuştur. Amaç, eğer gitmeyeceklerse, Suriyeli sığınmacılara yönelik sosyalizasyon sürecinin iyi yönetilmesinin gerekliliği ölçüsünde yerli halkın, tüm olumsuzluklarına dışsal atıfta bulunup bulunmadıkları, sığınmacılara pozitif ayrımcılık yapıldığı duygusunu taşıyıp taşımadıkları dikkate alınarak, ön yargı, kalıp yargı tutumları var ise kırmaya yönelik çalışma yapılması bağlamında elzemdir. Yaşama hakkının istismarı yani temel ihtiyaçların karşılanmasında yaşanan zorluk, süper egoyu işlevsizleştirerek, vicdan ve ahlakî değerleri köreltir sonucunda hayvani güdülerle gereksinim karşılanmaya meyledilir bu da saldırganlığı körükleyerek, özel mülkiyet ve can güvenliğini hiçe saydırır. Dolayısıyla bu durumda insanın hayvandan tek farkı olan aklı kullanma, sadece bir bahane aracı olacaktır. İçine

doğduğumuz sosyal normların şekillenmesinde olduğu gibi, değişmesinde de öğrenmenin payı büyük olduğuna göre, insan doğasında var olan bencillik ve birlikte yaşama zorunluluğu gereğince, kalıcı sığınmacılar ve yerli halk, bencilliği törpüleyerek, uyum içinde birlikte yaşamayı öğrenmek durumundadırlar.

İbn Haldun (2017)' un, Mısır'ın ekonomik düzeyinin gelişmişliğinin göç almasına sebep olacağı ifadesiyle göçe dikkat çektiği on beşinci yüzyıl sonrasında, göç olgusunun sistemli akademik çalışmaları, sanayi devrimi ile hızlı kentleşme ve değişen toplumsal yapı sonrası başlamıştır. Müteakiben II. Dünya Savaşı sonrası makro düzeyde ele alınan göç çalışmaları son ellili yıllarda tehdit algısı boyutu üzerine yoğunlaşmıştır.

Bu araştırma sonucunda göç konusunda yapılacak olan araştırmalara yönelik bazı öneriler şöyle sıralanabilir:

- Evrensel ve tarihi bir olgu olan göçün etkilerini, sadece sosyal psikolojik açıdan değerlendirmek karmaşık insan ve toplum yapısı için yetersiz olacaktır: Ön yargı, kalıp yargı oluşumunda toplumun hikayesi azımsanmayacak bir öneme sahiptir; Suriye'nin yaklaşık dört yüzyıl boyunca Osmanlı Devleti toprağı olmasından dolayı günümüz Suriyeli sığınmacıların kendilerinde hak gördüğü söylemleri ve Arap-Türk ilişkileri bakımından Tarih bilimi, bir toplumu oluşturan unsurların arasında toprak bütünlüğü ve sınırlar var ise, mülkiyet aidiyet kavramları açısından Sosyoloji biliminin yanı sıra, sosyal hizmet, hukuk, siyaset ve ekonomi bilimini de ilgilendiren multidisipliner bir çalışma alanını kapsamaktadır. Dolayısıyla bir göç enstitüsü kurularak çok yönlü çalışmalar yapılabilir.
- Bahsolunduğu üzere göç olgusu çalışmalarının belirli bir alanının olmaması, pek çok disiplinin konuyla ilgili olması, kendi sınırları kapsamında göçü açıklama girişimlerinin yeterli olmaması ve göç birçok bileşeni ile insan yaşamını, insanlığı konu edindiğinden tüm bilimsel çalışmaların, teoride kalmayarak, devletlerin politik otoriteleriyle işbirliğine gidilerek pratiğe geçirilebilir.

KAYNAKLAR

- Abrams, D. ve Hogg, M.A.** (2006). *Social Identifications*, (Erişim) <https://doi.org/10.4324/9780203135457> , 26 Aralık 2018.
- Adorno, T. W.** (2017). *Otoritaryen Kişilik Üzerine Niteliksel İdeoloji İncelemeleri* (Çev. D. Şahiner), İstanbul, Sel Yayıncılık, 1. Baskı.
- Afyoncu, E.** (2005). *Latin Külâhı mı? Türk Sarığı mı?* (Ed. C. Yılmaz, Düşten Fethe İstanbul), İstanbul, Üsküdar Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Yayınları, sayı 28, s. 97-100.
- Aksu, M. E. ve Yiğit, A.** (2016). *İstanbul- Sultanbeyli' de Hızlı Mekânsal Değişimin Coğrafi Boyutları*, TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu.
- Allport, G.W.** (1954). *The Nature of Prejudice*, Cambridge, MA: Addison-Wesley.
- Aronson, J. ve Mcglone M.S.** (2009). *Stereotype and Social Identity Threat* (Ed. T D. Nelson, Handbook of Prejudice, Stereotyping, and Discrimination) New York, Psychology Press, s.153-178.
- Balcı, A.** (2004). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem Teknik ve İlkeler*, Ankara, Pegem Yayıncılık.
- Berry, J. W.** (2001). *A Psychology of Immigration*, Journal of social issues, cilt 57, sayı 3, s.615- 631.
- Bogardus, E. S.** (1925). *Measuring Social Distance*, Journal of Applied Sociology, cilt 9, s.299-308.
- Brambilla, M. ve Butz, D. A.** (2013). *Intergroup Threat and Out group Attitudes*, Social Psychology, cilt 44, sayı 5, s.311–319.
- Brizendine, L.** (2016). *Kadın Beyni* (Çev. Z H. Ateş), İstanbul Say yayınları.
- Brooking Enstitüsü ve USAK.** (2013). *Suriyeli Mülteciler ve Türkiye' de Sonu Gelmeyen Misafirlik*, Rapor.
- Brown, R.** (1995). *Prejudice: Its social psychology*, Blackwell Publishing,
- Chatty, D.** (2017) *The Syrian Humanitarian Disaster: Understanding Perceptions and Aspirations in Jordan, Lebanon, and Turkey*, Global Policy, cilt 8, no 1.
- Chittick, W. C.** (2008). *Tasavvuf Kısa Bir Giriş* (Çev. T. Koç), İstanbul, İz Yayıncılık.
- (Çevirmensiz).** (2014). *İncil*, İstanbul, Kutsal Söz Yayınları.
- Çolak, F.** (2013). *Bulgaristan Türklerinin Türkiye' ye Göç Hareketi (1950-1951)*, The History Schol, NO. 14, pp. 114-146.
- Davison, G. C. ve Neale, J. M.** (2011). *Anormal Psikolojisi* (Çev. Ed. İ. Dağ), Ankara, Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Demirbaş, H. ve Bekaroğlu, E.** (2013). *Evden Uzakta Olmak: Sığınmacıların Psikolojik Sorunları ve Alınacak Önlemler*, Kriz Dergisi, sayı 21, s. 11-24.
- Demirdağ, A. ve Hasta, D.** (2017). *What Account for Prejudice Against Refugees? And do Tragic News About Their Plight Help Attenuate Negative Perception of Them ?*, Sözlü Bildiri, The 15. European Congress of Psychology, Amsterdam
- Dilek, B. S.** (2018). *Suriyeli Göçü*, Ankara, Kripto yayınevi,

- Donelli, F.** (2018). *Syrian Refugees in Turkey: A Security Perspective*, New England Journal of Public Policy, cilt 30, sayı 2.
- Dovidio, J. F. ve Gaertner, S. L.** (1999). *Reducing Prejudice: Combating Intergroup Biases*, American Psychological Society, cilt 8, sayı 4, s.101 - 105.
- Dovidio, J. F., Hewstone, M., Glick, P. ve Esses, V. M.** (2013). *The Sage Handbook of Prejudice, Stereotyping and Discrimination*, Sage Publications.
- Döner, H.** (2016). *Suriyeli Göçmenlerle Yaşanan Sorunlar Üzerine Sosyolojik bir Araştırma: Hatay İli Örneği*, (Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi
- Duckitt, J.** (2010). *Historical Overview in Prejudice, Stereotyping and Discrimination*, (Erişim) <https://www.researchgate.net/publication/305637836>, (Erişim) 4 Ocak 2019.
- Düvell, F.** (2017). *EU's International Relations and Migration Diplomacy at Times of Crisis: Key Challenges and Priorities*, Perceptions, cilt 22.
- Efe, H.** (2017). *Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye' de Yaşanan Göçler ve Etkileri*, İstanbul, International Congress of Management Economy and Policy adlı Uluslararası Bilimsel Kongrede Sunulan Bildiri.
- Engin, V.** (2015). *Pazarlık*. İstanbul, Yeditepe Yayınevi.
- Erdoğan, M. M.** (2015). *Türkiye' deki Suriyeliler- Toplumsal Kabul ve Uyum*, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ergin, M.** (2003). *Orhun Abideleri*, İstanbul, Boğaziçi Yayınları.
- Erişen, C.** (2017). *Causes and Consequences of Public Attitudes Towards Refugees in Turkey*, KEKAM, 21. Yüzyıl Uluslararası Göç Konferansı.
- Ertan Akkoyunlu, K. ve Ertan, B.** (2016). *Türkiye'nin Göç Politikası*, Congress Contemporary Research in Economics and Social Sciences, cilt: 1, sayı: 2, s. 7- 40.
- Estes, C. P.** (2012). *Kurtlarla Koşan Kadınlar* (Çev. H. Atalay), İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- Fabes, R. ve Martin, C.** (1991). *Gender and Ages Stereotypes of Emotionality*, Personality and Social Psychology Bulletin, sayı 17, s. 532-540.
- Fischer, A.** (1993). *Sex Differences in Emotionality: Fact or Stereotype*, Feminism and Psychology, sayı3, s. 303-318.
- Fiske, S. T. and Linville, P. W.** (1980). *What does the Schema Concept Buy us?*, Personality and Social Psychology Bulletin, cilt 6, sayı 4, s.543-557.
- Fox, D., Prilleltensky, I. ve Austin, S.** (2012). *EleştirelPsikoloji* (Çev. E. Erdener, M. Barsbey, vd.), İstanbul, Ayrıntı Yayınevi.
- Foucault, M.** (2016). *Özne ve İktidar*, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- Freud, S.** (2001). *Haz İlkesinin Ötesinde Ben ve İd* (Çev. A. N. Babaoğlu), İstanbul, Metis Yayınları.
- Geçtan, E.** (2002). *Psikanaliz ve Sonrası*, İstanbul, Metis Yayınları.
- Gezici Yalçın, M.** (2017). *Göç Psikolojisi*, Ankara, Pharmakon Yayınları.
- Goffman, E.** (2014). *Damga* (Çev. L. Ünsaldı, vd.), Ankara, Heretik Yayıncılık,
- Göç İdaresi.** Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Sayısı, 13 Haziran 2019, (Erişim) <https://mültteciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>, 15.06.2019.
- Göç Politikaları.** <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm> (Erişim) 03. 03.2019.
- Gökyay, O. Ş.** (2003). *Dede Korkut Hikayeleri*, İstanbul, Dergah Yayınları.

- Greenwald, A. G. ve Banaji, M. R.** (1995). *Implicit Social Cognition: Attitudes Self-esteem and Stereotypes*, Journal of Personality and Social Psychology, cilt 102, sayı 1, s.4- 27.
- Gündüz, A. O.** (2013). *Bulgaristan' dan Türkiye' ye Türk Göçü (1989 Örneği)*, Kırklareli Aşiyen Dergisi, yıl 2, sayı 4.
- Hoffman, S. ve Samuk, S.** (2016). *Turkish Immigration Politics and the Syrian Refugee Crisis*, Working Paper Research Division Global Issues, Berlin, no 1.
- Hogg, M. A. ve Vaughan, G. M.** (2011). *Sosyal Psikoloji* (Çev. İ. Yıldız, A. Gelmez), Ankara, Ütopya Yayınları.
- Horney, K.** (2017). *Kadın Psikolojisi* (Çev. S. Budak), İstanbul, Totem yayıncılık.
- Işık, O. ve Pınarcıoğlu, M. M.** (2015). *Nöbetleşe Yoksulluk: Sultanbeyli Örneği*, İstanbul, İletişim Yayınları.
- İbn Fadlan.** (2018). *İbn Fadlan Seyahatnamesi* (Çev. R. Şeşen), İstanbul, Yeditepe Yayınları.
- İbn Haldun.** (2017). *Mukaddime* (Der. S. Uludağ), İstanbul, Dergah Yayınları.
- İlhan, R. S. ve Çevik, A.** (2013). *Önyargıların Psikolojisi: Psikodinamik bir Gözden Geçirme*, Nesne Psikoloji Dergisi, cilt 1, sayı 1.
- İnalçık, H.** (2011). *Kuruluş ve İmparatorluk Sürecinde Osmanlı Devlet Kanun Diplomasi*, İstanbul, Timaş Yayınları.
- İyiat, B.** (2018). *Bir Milli Güvenlik Riski Olarak Suriyeli Göçmenler: Pakistan Örneği*, International Journal of Social Sciences, Ankara, cilt 1, sayı 1, s.8-16.
- Jenkins, R.** (2016). *Sosyal Kimlik* (Çev. G. Bostancı), İstanbul, Everest Yayınları.
- Kafesoğlu, İ.** (2003). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul, Ötüken Neşriyat.
- Karasar, N.** (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara, Nobel Yayıncılık, 25. Baskı.
- Kaypak, Ş. ve Bimay, M.** (2016). *Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo- Kültürel Etkileri: Batman Örneği*, Yaşam Bilimleri Dergisi, cilt 6, no 1.
- Kılıç, S.** (2013). *Örnekleme Yöntemleri*, Journal of Mood Disorders, sayı 1, s. 43-46
- Konrad, L.** (2002). *On Aggression*, London, Routledge.
- Köprülü, F. M.** (2009). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara, Akçağ Yayınları.
- Ligeti, L.** (1986). *Bilinmeyen İç Asya* (Çev. S. Karatay), Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Mackreath, H. and Sağmıç, S. G.** (2017). *Civil Society and Syrian Refugees in Turkey*, Citizens Assembly-Turkey sunusu.
- Merçil, E.** (1991). *Müslüman-Türk Devletleri Tarihi*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- McLaren, L. M.** (2003). *Anti-Immigrant Prejudice in Europe: Contact, Threat Perception, and Preferences for the Exclusion of Migrants*, Social Forces, cilt 81, sayı 3, s.909-936.
- Murray, B.** (1998). *Does "Emotional Intelligence" Matter in The Workplace?* American Psychological Bulletin, sayı 29.
- Ögel, B.** (1991). *İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Özdemir, M.** (2017). *Endülüs*, Ankara, İsam Yayınları.

- Özkeçeci, H. H.** (2017). *Gruplararası Temas ve Tehdit Algısının Türkiye'deki Suriyelilere Yönelik Önyargıdaki Rolü*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi.
- Öztürk, A.** (2018). *Ötekileştirmenin İnşası ve Etkinliği Bağlamında Televizyon Haberleri: Suriyeli Sığınmacılar*, (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi.
- Parent, N.** (2018). *Turkish Perceptions of Risk vis-à-vis Syrian Refugees: A Exploratory Study of Cultural Cognition in İzmir, Turkey*, Journal of Identity and Migration Studies, cilt 12, sayı 1.
- Pettigrew, T. F.** (1998). *Intergroup Contact Theory*, Annual Review of Psychology, University of California, cilt 49.
- REIDIN ve SED.** (2017). (Erişim) <https://blog.reidin.com/2017-reidin-sosyo-ekonomik-derecelendirme-sonuclari/>, 03.05.2018.
- Schimid, K. ve Muldoon, O. T.** (2013). *Perceived Threat, Social Identification, and Psychological Well-Being: The Effects of Political Conflict Exposure*, Political Psychology, cilt 20, sayı 20, s.1-19.
- Schneider, D. J.** (2004). *The Psychology of Stereotyping*, New York, Guilford Press.
- Schultz, D. P. ve Schultz, S. E.** (2007). *Modern Psikoloji Tarihi* (Çev. Y. Aslay), İstanbul, Kaknüs Yayınları.
- Sherif, M., Harvey, O. J., White, J. B., Hood, W. R. ve Sherif, C. W.** (1961). *Intergroup Conflict and Cooperation: The Robbers Cave Experiment*, Norman, OK: University Book Exchange.
- Shields, Stephanie A.** (2000). *Thinking About Gender, Thinking About Theory: Gender and Emotional Experience* (Ed. A H. Fischer, Gender and Emotion: Social Psychological Perspectives), UK: Cambridge University Press, s. 3-23.
- Staub, E.** (2000). *The Roots of Evil, The Origins of Genocide and Other Group Violence*, UK, Cambridge University Press.
- Stangor, C.** (2009). *The Study of Stereotyping, Prejudice, and Discrimination Within Social Psychology: A Quick History of Theory and Research* (Ed. T. D. Nelson, Handbook of Prejudice, Stereotyping, and Discrimination), New York, Psychology Press, s.1-22.
- Stephan, W. G. ve Stephan, C. W.** (1985). *Intergroup Anxiety*, Journal of Social Issues, cilt 41s.157–176.
- Stephan, W. G. ve Stephan, C. W.** (2000). *An Integrated Threat Theory of Prejudice* (Ed. S. Oskam, Reducing Prejudice and Discrimination), NJ, Erlbaum Publisher, s. 23-46.
- Şemseddin Sami.** (2004). *Kâmus-I Türkî*, İstanbul Çağrı Yayınları, 13. Baskı.
- Tajfel, H.** (1981). *Human Groups and Social Categories. Studies in Social Psychology*, London, Cambridge University Press.
- Tajfel, H. ve Turner, J. C.** (1979). *An Integrative Theory of Intergroup Conflict* (Ed. W G. Austin ve S. Worchel, The Social Psychology of Intergroup Relations), Monterey, CA: Brooks Cole, s. 33-47.
- Tarhan, N.** (2007). *Kadın Psikolojisi*, İstanbul, Nesil Yayınları.
- TÜİK, Nüfus Bilgileri ve SED Raporları.** (2016). (Erişim) <http://www.resmi-istatistik.gov.tr/>, 21. 12. 2018.
- Türkdoğan, O.** (1996). *Türk Tarihinin Sosyolojisi*, İstanbul, Turan Yayıncılık.
- Türkiye Barolar ve İnsan Hakları Merkezi.** (2016). *Sığınmacılar ve Mülteciler Raporu*.
- Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı.** (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri*.

- Uçarol, R.** (2010). *Siyasi Tarih (1789-2010)*, İstanbul, Der Yayınları.
- Wark, C. ve Galliher J.F.** (2007). *Emory Bogardus and Origins of the Social Distance Scale*. Springer Science, sayı 38, s.383-395.
- Whitley, B. E. ve Kite, M. E.** (2010). *The Psychology of Prejudice and Discrimination*, Belmont, CA: Wadsworth.
- Yangın, E.** (2017). *Suriyeli Göçmenlere Yönelik Kültürleşme Stratejilerini Etkileyen Sosyal Psikolojik Faktörlerin İncelenmesi: Hatay Örneği* (Yüksek Lisans Tezi), İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Yazır, Elmalılı M. H.** (1998). *Kur'an'ı Kerim Meali*, Kayseri, İstişare Yayınları.
- Yiğit, İ. H. ve Tatch, A.** (2017). *Syrian Refugees and Americans: Perceptions, Attitudes and Insights*, American Journal of Qualitative Research, cilt 1, no 1, s.13-31.
- Yitmen, Ş. ve Verkuyten, M.** (2018). *Positive and Negative Behavioral Intentions Towards Refugees in Turkey: The Roles of Humanitarian Concern, Social and Behavioral Sciences*, Utrecht University, Netherlands.
- Yonar, G.** (2016). *Yaratılış Mitolojileri*, İstanbul, Ötüken Neşriyat.
- Yusuf Has Hacıp.** (2015). *Kutadgu Bilig* (Çev. A. Çakan), İstanbul, İş Bankası Yayınları.

EKLER

- EK-1** : Katılımcı Bilgi Formu
- EK-2** : Demografik Bilgi Formu
- EK-3** : Dış Gruba Yönelik Duygular Ölçeği
- EK-4** : Sosyal Mesafe Ölçeği
- EK-5** : Tehdit Algısı Ölçeği
- EK-6** : Etik Onay Formu
- EK-7** : Anket İzin Belgesi

EK-1:Katılımcı Bilgilendirme Formu

Bu çalışma, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim dalında yürütülen tez kapsamında, Suriyeli sığınmacılara yönelik tutumları değerlendirme üzerine, tamamen bilimsel amaç taşıyan bir araştırmadır. Formu doldurmak yaklaşık 20 dakika sürmektedir. Yalnızca 20 yaş üzeri bireyler katılabilirler. Sizden elde ettiğimiz verilerde, kesinlikle; ad - soyad, açık adres, telefon ve elektronik posta gibi özel bilgiler istenmeyecek, veriler tek tek değil, bir bütün olarak değerlendirmeye alınacaktır.

Katılım gönüllülük esasına dayalı olup, baştan katılmak istemeyeceğiniz gibi, katılım sırasında herhangi bir nedenden ötürü, cevaplamayı yarıda bırakıp, çekilebilirsiniz. Konuyla ilgili sorularınız olduğu takdirde, Seher çalışkan (E- Posta, sehermemedoglu@gmail.com, Tel: 536 740 12 90) iletişime geçebilirsiniz.

Bu çalışmaya kendi isteğimle, gönüllü olarak katılıyorum. İstedğim zaman yarıda kesip, ayrılacağımı biliyorum.

Tarih

İmza

EK-2: Demografik Bilgi Formu

1. Yaşınız

18-25 () 26-35 () 36-45 () 46-55 () 55+ ()

2. Cinsiyetiniz

Erkek () Kadın () Diğer ()

3. Eğitim Durumunuz

Okur –yazar () İlkokul () Ortaokul () Lise () Lisans () Yüksek
Lisans () Doktora ()

4. Mesleğiniz

Memur () İşçi () Esnaf () Öğrenci () İşsiz ()

5. Gelir Düzeyiniz

0-1603 TL () 1604-2000 TL () 2001-5000 TL () 5000+
8000TL () 8001+ ()

6. Oturduğunuz İlçe

Sultanbeyli () Kadıköy ()

EK-3: Dış Gruba Yönelik Duygular Ölçeği

Maddeler	Hiç Hissetmiyorum	Hissetmiyorum	Kararsızım	Hissediyorum	Çok Hissediyorum
1. Suriyeli göçmenlere, düşmanlık					
2. Suriyeli göçmenlere, hayranlık					
3. Suriyeli göçmenlere yönelik antipati					
4. Suriyeli göçmenleri benimseme					
5. Suriyeli göçmenlere karşı üstünlük					
6. Suriyeli göçmenlere sevgi					
7. Suriyeli göçmenleri hor görme					
8. Suriyeli göçmenleri onaylama					
9. Suriyeli göçmenlere nefret					
10. Suriyeli göçmenlere nefret					
11. Suriyeli göçmenleri dışlama					
12. Suriyeli göçmenlere sıcaklık					

EK-4: Sosyal Mesafe Ölçeği

Maddeler	Hiç Rahatsızlık	Rahatsızlık Duymam	Kararsızım	Rahatsızlık Duyarım	Çok Rahatsızlık
1. Suriyeli biri evlenseniz					
2. Suriyeli yakında bir arkadaşımız olsa					
3. Suriyeli kapı komşunuz olsa					
4. Suriyeli biri ile aynı sokakta yaşıyor olsanız					
5. Suriyeliler ile aynı yerde çalışıyor olsanız					
6. Suriyeli bir patronunuz olsa					

EK-5: Tehdit Algısı Ölçeği

Maddeler	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Sığınmacılar işsizlik oranlarının artmasına ve işçilik ücretlerinin düşmesine neden olmaktadır					
2. Sığınmacılar sağlık, eğitim ve ulaşım gibi sosyal hizmetlerin aksamasına ve kalitesinin düşmesine yol açmaktadır					
3. Sığınmacılara yapılan harcamalardan dolayı Türkiye'deki fakir insanlara yeterli düzeyde sosyal yardım yapılamamaktadır					
4. Sığınmacılardan dolayı (örneğin Arapça tabelalar, araç plakaları ve konuşmalar) ülkemizin görüntüsü gün geçtikçe Araplara benzemektedir					
5. Sığınmacıların yaşam tarzı ile bizim yaşam tarzımız birbirine hiç benzemiyor					
6. Sığınmacılardan dolayı kiralara ve halkın konut bulma sorunu artmaktadır					

7. Sığınmacıların içine karışan terör örgütü üyeleri halkın can güvenliğine büyük bir tehlike oluşturmaktadır					
8. Böyle devam ederse sığınmacılardan dolayı ülkemiz bir gün Araplaşacak					
9. Sığınmacılar Türkiye'nin sosyo-kültürel kural ve değerlerine uyum sağlamak için hiç çaba harcamamaktadır					
10. Sığınmacıların kültürü ile bizim kültürümüz birbirine pek benzemiyor					
11. Sığınmacılar cinayet, gasp ve hırsızlık gibi suçlar işleyerek ülkenin asayiş ve huzurunu bozmaktadır					
12. Sığınmacıların aile değerleri (örneğin çocuk yetiştirme ve evlilik gibi) ile bizim aile değerlerimiz çok farklı					
13. Sığınmacılar ülkenin nüfus ve politik dengesini bozma potansiyeli taşımaktadır					
14. Sığınmacıların neden olduğu ekonomik yük halkın refah düzeyini düşürmektedir					

15. Sığınmacıların inandığı sosyal ve politik değerler ile bizim inandığımız sosyal ve politik değerlerin uyuşması zordur					
---	--	--	--	--	--

EK-6: Etik Onay Formu

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 88083623-020
Konu : Seher ÇALIŞKA'nın Etik Onayı Hk.

Sayın Seher ÇALIŞKAN

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz "Dış Guruba Yönelik Duygular Ölçeği", "Sosyal Mesafe Ölçeği" ve "Tehdit Algısı Ölçeği" konulu anketleriniz İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 25.02.2019 tarihli ve 2019/03 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
Müdür

11/03/2019 Enstitü Sekreteri

NESLİHAN KUBAL

Evrakı Doğrulamak İçin : <https://evrakdogrula.aydin.edu.tr/enVision.Dogrula/BelgeDogrulama.aspx?V=BE8AYC9S>

Adres:Beşyol Mah. İnönü Cad. No:38 Sefaköy, 34295 Küçükçekmece / İSTANBUL
Telefon:444 1 428
Elektronik Ağ:<http://www.aydin.edu.tr/>

Bilgi için: NESLİHAN KUBAL
Unvanı: Enstitü Sekreteri

EK-7: Anket İzin Belgesi

PZT 22:00

Esen Hanım merhabalar, yine rahatsız ediyorum sizi, istirahatınıza sığınarak; tezinizde "Dış Gruba Yönelik Duygular Ölçeği" var. Bu ölçek size mi ait idi. Bilgiye rastlamadım da, gözden kaçırmadıysam;) teşekkür ederim.

merhaba seher hanım

size ev sahibi kültürleşme ölçeğinin makalesini gönderiyorum. orada kullandığımız ölçeklerin psikometrik özelliklerine ilişkin bilgileri bulabilirsiniz.

1007739894_4456 Esen YANGIN.pdf

Çok teşekkür ederim tekrar. iyi geeler

iyi çalışmalar dilerim size. iyi akşamlar..

Kullanabilirim değil mi? referans göstererek)

elbette

seher çalışan <sehermemedoglu@gmail.com> 27 Ara 2018 Per 09:16 ☆ ↩ ⋮
Alici: acarkoğlu ▾
Merhabalar Hocam, Suriyeli göçmenlerle ilgili tez çalışması yapmak isteyen Psikoloji Bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Sizin Türkiye'ye uyarladığınız Sosyal mesafe ölçeği'ni kullanabilir miyim? Nasıl ulaşabilirim? Teşekkür ederim. Saygılarımla

Ali Çarkoğlu 28 Ara 2018 Cum 11:31 ☆ ↩ ⋮
Alici: ben ▾
Seher merhaba
Elbette kullanabilirsin de bu hangi ölçekti? Sen nerede görmüştün? Bi haber et ya da uğra konuşalım.

ahmet demirdag <ahmetdemirdag@yahoo.com> 26 Eki 2018 11:50 ☆ ↩ ⋮
Alici: ben ▾
seher, tehdit ölçeğini ekte gönderiyorum. ölçekle ilgili bilgileri de ekledim. kolay gelsin...
...
Ahmet Demirdağ
Araş. Görv.
Ankara Üniversitesi
DTCF Psikoloji Bölümü
...
PhD Candidate
Ankara University
Department of Psychology
...

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad: Seher ÇALIŞKAN

Doğum Tarihi ve Yeri: 20. 04. 1971- Trabzon / Beşikdüzü

E-Posta: sehermemedoglu@gmail.com

Öğrenim Durumu

Lisans : 2010 - 2014, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü
(Örgün)

Lisans: 2012 - 2014, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü
(Örgün, Çift Anadal Programı)

Lisans: 2017 - , İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü
(Açık ve Uzaktan Eğitim)

Yüksek Lisans: 2017 -, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Psikoloji Yüksek Lisans Programı (Tezli)

Mesleki Deneyim

Devlet okulu kapsamında ücretli özel eğitim öğretmenliği yapmaktadır.